

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
051 "Економіка"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018**

УДК 331(07)

E45

Укладачі: С. В. Мішина
А. В. Семенченко

Затверджено на засіданні кафедри економіки та соціальних наук.
Протокол № 3 від 10.10.2017 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Економіка праці : робоча програма для студентів спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. С. В. Мішина, А. В. Семенченко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 78 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за модулями та темами, плани лекцій, практичних і семінарських занять, матеріали для закріплення та контролю знань (контрольні запитання, завдання для самостійної роботи), методики активізації навчального процесу, а також критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 331(07)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2018

Вступ

Динамічне середовище функціонування суб'єктів господарювання обумовило посилення ролі соціально-трудової сфери в забезпеченні їх ефективного функціонування.

Нові підходи, тенденції, напрями, чинники розвитку соціально-трудо-вих відносин і необхідність їх практичного застосування викликають потребу у підготовці висококваліфікованих фахівців як для кадрових служб, так і для інших функціональних підрозділів, здатних управляти соціально-трудохими відносинами, працювати в сфері економіки праці та вільно оперувати поняттями "трудохі ресурси", "людський капітал", "трудохий потенціал", "персонал", "кадри", "людський капітал", "людські ресурси". Усі ці поняття тісно взаємопов'язані, проте мають різну сутність і вимагають відповідного розуміння їх місця в системі економіки праці.

Навчальна дисципліна "Економіка праці" вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього рівня "бакалавр" спеціальності 051 "Економіка" спеціалізації "Управління персоналом та економіка праці" всіх форм навчання.

Навчальна дисципліна є своєрідним вступом до вивчення дисциплін циклу професійної підготовки. Навчальна дисципліна включає двадцять три теми. Більшість із них у майбутньому вивчаються як окремі навчальні дисципліни на бакалавраті або в магістратурі.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання у ході проведення аудиторних занять: лекційних, практичних і семінарських. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

Вивчення дисципліни дає можливість студентам набути досвіду організації планування, координації, реалізації та контролю соціально-трудохих процесів на підприємствах, в організаціях та установах.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 9	Галузь знань 05 "Соціальні та поведінкові науки"	4-й семестр (базова)	5, 6-й семестри – базова
		5-й семестр	7-й, 8-й семестри
		мейджор "Управління персоналом та економіка праці"	
Змістових модулів – 4	Спеціальність 051 "Економіка"	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 270		2, 3-й	3, 4-й
		Семестр	
		4, 5-й	5 – 8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 4-й семестр: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 5, 4; 5-й семестр: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 4	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Лекції	
		4-й семестр: 32 год.	5-й семестр: 20 год.
		5-й семестр: 30 год.	7-й семестр: 20 год.
		Практичні, семінарські	
		4-й семестр: 32 год.	6-й семестр: 20 год.
		5-й семестр: 30 год.	8-й семестр: 20 год.
		Самостійна робота	
		4-й семестр: 86 год.	5, 6 семестри: 110 год.
		5-й семестр: 60 год.	7, 8 семестри: 80 год.
		Вид контролю	
		4-й семестр: екзамен	6-й семестр: залік
5-й семестр: залік	8-й семестр: іспит		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 4-й семестр – 74,4 %; 5-й семестр – 100 %;

для заочної форми навчання – 5, 6-й семестри – 36,4 %; 6, 7-й семестри – 50,0 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою засвоєння навчальної дисципліни є вивчення студентами теоретичних основ, методичних рекомендацій, механізму управління сферою праці, які є необхідними для вільного оволодіння практикою прийняття оптимальних рішень щодо функціонування, розвитку та регулювання соціально-трудових відносин у суспільстві.

Завдання навчальної дисципліни:

розглянути працю як сферу життя людини та провідний чинник економічної діяльності;

подати соціально-трудові відносин як систему;

дослідити питання організації праці та її нормування;

розкрити сутність заробітної плати, її організації, тарифного нормування;

вивчити теоретичні засади аналізу та планування трудових показників;

розглянути звітність та аудит у сфері праці;

дослідити ринок праці в системі соціально-трудових відносин і регулюванні зайнятості населення;

розкрити сутність продуктивності праці: методи вимірювання, чинники та резерви її зростання;

розкрити сутність та основні напрями соціальної політики держави;

визначити сутність і завдання соціального партнерства;

розкрити сутність моніторингу соціально-трудої сфери;

розглянути діяльність міжнародної організації праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин;

мати уявлення про людський розвиток як мету та критерій соціально-економічного прогресу;

розглянути сутність трудового потенціалу та людського капіталу;

знати структуру доходів населення;

розглянути управління персоналом у системі соціально-трудових відносин на мікрорівні.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є праця.

Предметом вивчення є закономірності та способи формування і ефективного використання ресурсів праці, а також економічні та соціально-трудові відносини, які виникають з приводу використання праці.

Вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на знаннях інших фундаментальних, базових і нормативних навчальних дисциплін. Вивчення навчальної дисципліни "Економіка праці" студентами починається після того, як розглянуто дисципліни гуманітарного циклу. Необхідною навчальною базою дисципліни є засвоєння знань з попередніх навчальних дисциплін – "Політекономія", "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Економіка підприємства".

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

категоріальний апарат дисципліни "Економіка праці";

роль праці у формуванні суспільства й особистості;

економічну сутність праці та соціально-трудова відносин;

загальну характеристику та структуру трудових ресурсів;

сутність системи соціально-трудова відносин;

основні спільні риси та відмінності різних типів соціально-трудова відносин;

загальну характеристику соціального партнерства;

основні законодавчі та нормативні акти з питань регулювання соціально-трудова відносин;

функції та елементи ринку праці, його державне регулювання;

методичні підходи до організації та нормування праці на підприємстві;

значення та сутність продуктивності праці, методи її вимірювання, чинники та резерви її зростання;

сутність і структуру доходів населення;

сутність і структуру заробітної плати, її функції та принципи організації;

форми та системи оплати праці;

державний механізм регулювання оплати праці;

порядок ведення обліку трудових показників і складання відповідної звітності;

роль міжнародної організації праці та її вплив на розвиток соціально-трудова відносин;

сутність моніторингу соціально-трудова відносин;

уміти:

складати баланс трудових ресурсів і встановлювати рівень забезпечення економіки країни робочою силою;

розв'язувати завдання на обчислення показників оцінки економічної активності;

визначати показники, що характеризують демографічну структуру населення;

розв'язувати завдання на визначення показників людського розвитку;

розв'язувати завдання на обчислення показників зайнятості та безробіття;

розв'язувати завдання на обчислення стану організації праці на виробництві;

розв'язувати завдання на обчислення продуктивності й ефективності праці;

контролювати продуктивність і ефективність праці, своєчасно виявляти чинники, що впливають на неї, та резерви зростання;

розв'язувати завдання на аналіз структури доходів населення, нарахування заробітної плати та визначення її структури;

обчислювати планові показники з праці;

складати перспективні та поточні плани з праці;

управляти розробленими проектами з праці;

розв'язувати завдання на оцінювання складу та руху працівників на підприємстві;

складати та контролювати правильність оформлення звітної документації з праці;

проводити дослідження щодо різноманітних аспектів трудової зайнятості;

контролювати виконання планів з праці.

Викладання навчальної дисципліни здійснюється послідовно – від питань організації методичного й інформаційного забезпечення до практичних аспектів організації та здійснення управління соціально-трудовою складовою праці, що дозволяє студентам оволодіти набором необхідних компетентностей.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами **професійними компетентностями**, що наведені в табл. 2.1. Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

**Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення
навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
ЕП* 1	Забезпечувати організацію економіки праці	Здатність управляти трудовими процесами
		Здатність до проектування системи управління соціально-трудовими відносинами
		Здатність вирішувати соціально-трудові спори та суперечки
		Здатність характеризувати демографічну структуру населення
		Здатність приймати рішення щодо вибору напрямів розвитку ринку праці
		Здатність окреслювати перспективи підвищення зайнятості
ЕП 2	Здатність до обґрунтування резервів зростання продуктивності праці та напрямів удосконалення організації оплати праці	Здатність оцінювати рівень продуктивності праці на підприємстві
		Здатність удосконалювати організацію оплати праці на підприємстві
		Здатність до аналізу трудових показників
		Здатність до планування трудових показників
ЕП 3	Здатність до обґрунтування соціальних аспектів економіки праці	Здатність здійснювати моніторинг соціально-трудової сфери
		Здатність виявляти резерви підвищення якості життя населення
		Здатність до опрацювання міжнародного досвіду в соціально-трудовій сфері
		Здатність до складання перспективних планів розвитку соціальної політики
		Здатність застосовувати міжнародний досвід регулювання СТС у вітчизняній практиці
ЕП 4	Здатність до вдосконалення управління трудовими ресурсами	Здатність до управління розвитком людського капіталу
		Здатність виявляти резерви підвищення якості робочої сили
		Здатність оцінювати перспективи та джерела зростання доходів населення
		Здатність виявляти напрями підвищення ефективності управління персоналом

* Економіка праці

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сутність і макроекономічні аспекти економіки праці

Тема 1. Економіка праці як напрям наукових досліджень і навчальна дисципліна

1.1. Економіка праці як навчальна дисципліна. Загальна характеристика економіки праці як науки. Об'єкт, предмет, мета та завдання навчальної дисципліни. Категорійний апарат навчальної дисципліни.

1.2. Взаємозв'язок навчальної дисципліни "Економіка праці" з іншими дисциплінами. Зв'язок навчальної дисципліни з економікою праці, управлінням персоналом, економікою підприємства, соціологією праці, фізіологією праці, психологією праці, організацією та нормуванням праці.

1.3. Етапи становлення та тенденції розвитку економіки праці. Характеристика етапів становлення економіки праці. Розвиток економіки праці на сучасному етапі в Україні. Трудовий напрям розвитку економічної думки в Україні. Основні показники розвитку економіки України.

Тема 2. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності

2.1. Поняття та сутність категорії "праця". Сутність економічної категорії "праця". Елементи праці. Навчальні дисципліни, що вивчають поняття "праця". Основні форми прояву праці. Зміст і характер праці. Функції праці.

2.2. Види праці. Класифікація праці. Характеристика та зміст видів праці. Творча та репродуктивна праця. Фізична та розумова праця. Види праці менеджера з праці й економіста з праці.

2.3. Мотиви та стимули до праці. Внутрішні та зовнішні спонукальні сили підвищення трудової активності робітників. Види мотивації та стимулювання праці. Сутність матеріальної та нематеріальної мотивації. Види стимулів до продуктивної праці.

Тема 3. Соціально-трудова відносина як система

3.1. Сутність та основи державного регулювання системи соціально-трудова відносин. Сутність поняття "соціально-трудова відносина". Функції держави щодо регулювання соціально-трудова відносин.

3.2. Елементи системи соціально-трудо­вих відносин. Система соціально-трудо­вих відносин та її елементи: рівні, предмети, принципи, типи та методи соціально-трудо­вих відносин. Характеристика суб'єктів соціально-трудо­вих відносин.

3.3. Рівні та предмети соціально-трудо­вих відносин. Визначення предмета соціально-трудо­вих відносин на індивідуальному, колективному, міжнародному, мезо-, мікро- та макроекономічному рівнях.

3.4. Типи та види соціально-трудо­вих відносин. Характеристика типів соціально-трудо­вих відносин: патерналізм, соціальне партнерство, конфлікт, конкуренція, дискримінація.

Тема 4. Населення та трудовий потенціал

4.1. Населення, показники його чисельності та складу. Склад трудових ресурсів. Показники демографічного навантаження, показники народжуваності, смертності, шлюбності.

4.2. Економічна структура населення. Економічно активне й економічно неактивне населення. Склад економічно неактивного населення за методологією МОП.

4.3. Сутність, кількісні та якісні характеристики трудового потенціалу. Визначення поняття "трудо­вий потенціал". Складові трудового потенціалу. Кількісні та якісні характеристики трудового потенціалу. Характеристики трудового потенціалу суспільства, підприємства, працівника.

4.4. Відтворення населення та формування трудового потенціалу. Сутність відтворення трудових ресурсів. Види та типи відтворення населення. Фази відтворення населення. Інтенсивне й екстенсивне відтворення населення. Оцінювання демографічної та трудоворесурсної ситуації в Україні.

Тема 5. Ринок праці

5.1. Сутність, функції та елементи ринку праці. Сутність поняття "ринок праці" та його місце в системі ринкових відносин. Елементи ринку праці та механізм їх взаємодії. Кон'юнктура й особливості ринку праці. Інфраструктура ринку праці.

5.2. Види та моделі ринку праці. Сегментація, види та моделі ринку праці. Порівняльна характеристика моделей ринку праці. Американська, шведська і японська моделі ринку праці.

5.3. Державне регулювання ринку праці в Україні. Методи та інструменти регулювання ринку праці. Класифікація та порівняльна характеристика методів прямої і непрямої дії.

Тема 6. Регулювання зайнятості населення

6.1. *Поняття про зайнятість.* Сутність зайнятості як соціально-економічної категорії. Форми та види зайнятості населення, їх класифікація. Поняття про зайнятість у практиці Міжнародної організації праці. Показники рівня зайнятості.

6.2. *Сутність і види безробіття.* Причини виникнення та особливості безробіття. Види безробіття. Поняття про зареєстроване безробіття та рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці. Показники рівня безробіття. Методика визначення рівня безробіття служби зайнятості та Міжнародної організації праці.

6.3. *Державне регулювання зайнятості.* Сутність і цілі державної політики зайнятості в Україні. Соціальний захист населення від безробіття. Програми зайнятості.

Тема 7. Соціальне партнерство

7.1. *Сутність "соціального партнерства".* Об'єктивні умови виникнення соціального партнерства. Основні принципи соціального партнерства.

7.2. *Суб'єкти соціального партнерства та їх функції.* Держава як посередник у соціально-партнерських відносинах. Функції найманих працівників і роботодавця в соціально-партнерських відносинах.

7.3. *Система колективно-договірного регулювання соціально-трудових відносин.* Колективно-договірне регулювання як форма організації соціального партнерства. Роль профспівкової організації у вирішенні соціально-трудових протиріч і конфліктів. Генеральна, галузеві, регіональні та колективні угоди.

Змістовий модуль 2. Мікроекономічні аспекти економіки праці

Тема 8. Сутність, чинники та резерви зростання продуктивності праці

8.1. *Сутність, методи та показники вимірювання продуктивності праці.* Сутність продуктивності праці. Принципи управління продуктивністю. Показники та методи вимірювання продуктивності праці, що використовують на підприємствах. Динаміка продуктивності праці. Вимірники продуктивності праці.

8.2. *Чинники впливу на продуктивність праці.* Поняття про чинники зростання продуктивності праці. Класифікація чинників зростання продук-

тивності праці: матеріально-технічні, організаційні, соціально-економічні. Взаємозв'язок чинників і резервів зростання продуктивності праці.

8.3. *Резерви зростання продуктивності праці.* Сутність резервів зростання продуктивності праці. Класифікація резервів зростання продуктивності праці. Резерви зниження робочого часу. Способи виявлення і реалізації резервів.

Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці

9.1. *Сутність і функції заробітної плати.* Соціально-економічна сутність поняття "заробітна плата". Функції та принципи організації заробітної плати.

9.2. *Структура фонду оплати праці.* Характеристика структури заробітної плати: фонд основної, додаткової заробітної плати, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

9.3. *Основи організації заробітної плати.* Основи організації та регулювання сплати праці: взаємозв'язок рівня заробітної плати з рівнем цін, продуктивністю, структурою виробництва, доходами та прибутками. Елементи організації заробітної плати: технічне нормування, тарифне нормування праці, форми та системи оплати праці. Механізм регулювання заробітної плати. Нормативна база державного регулювання заробітної плати.

9.4. *Тарифна система оплати праці.* Сутність та призначення тарифної системи оплати праці. Характеристики основних елементів тарифної системи оплати праці: довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників, тарифні сітки, тарифні ставки, посадові оклади. Удосконалення тарифної системи, застосування єдиної тарифної сітки. Компоненти винагороди за працю.

9.5. *Форми та системи оплати праці.* Перелік і стисла характеристика форм і систем оплати праці.

9.6. *Визначення заробітку за відрядної оплати праці.* Відрядна форма оплати праці. Умови використання та системи відрядної форми оплати праці: пряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, непряма відрядна, акордна.

9.7. *Визначення заробітку за погодинної оплати праці.* Умови використання та системи погодинної форми оплати праці: пряма погодинна, погодинно-преміальна, з нормованим завданням. Організація оплати праці в виробничих бригадах.

9.8. *Безтарифна система оплати праці.* Контрактна система оплати праці. Сутність безтарифної системи оплати праці й особливості

організації оплати праці працівників підприємств різних організаційно-правових форм власності.

9.9. *Характеристика систем преміювання.* Види преміювання. Система доплат і надбавок. Основні елементи преміальних систем.

Тема 10. Аналіз і планування трудових показників

10.1. *Сутність та інформаційна база аналізу трудових показників.* Завдання аналізу трудових показників. Інформаційна база аналізу.

10.2. *Аналіз забезпеченості підприємства персоналом.* Оцінювання забезпеченості підприємства персоналом. Аналіз складу та структури кадрів. Показники руху персоналу. Коефіцієнти плинності, обороту з вибуття, прийому, загального обороту, коефіцієнт стабільності персоналу, коефіцієнт постійності персоналу.

10.3. *Аналіз ефективності використання персоналу.* Структура фонду робочого часу. Показники ефективності використання робочого часу. Факторний аналіз фонду робочого часу. Завдання аналізу трудомісткості та продуктивності праці. Показники аналізу трудомісткості та продуктивності праці.

10.4. *Аналіз витрат на оплату праці.* Мета та напрями аналізу виконання плану використання фонду заробітної плати. Аналіз структури, динаміки та ефективності використання. Аналіз перевитрат або економії фонду заробітної плати. Визначення середньої оплати праці та співвідношення темпів її підвищення з темпами зростання продуктивності праці.

10.5. *Сутність, методи та завдання планування трудових показників.* Вихідні дані для планування. Завдання планування трудомісткості та чисельності персоналу.

10.6. *Методика планування трудових показників.* Методика планування продуктивності праці за чинниками її зростання на основі відносної економії чисельності працівників. Розроблення плану продуктивності праці. Способи планування трудомісткості виробничої програми. Планування чисельності основних і допоміжних робітників. Планування чисельності керівників і фахівців. Методи планування фонду заробітної плати. Етапи визначення планового фонду оплати праці.

Тема 11. Звітність і аудит у сфері праці

11.1. *Статистична звітність з праці.* Склад і структура статистичної звітності з праці. Інформація з форм 1ПВ (кв.) і 1 ПВ (міс). По-

няття інформаційного забезпечення управління соціально-трудовою сферою. Принципи інформаційного забезпечення: об'єктивність відображення процесів у сфері праці; єдність інформації; оперативність інформації, усунення дублювання інформації. Класифікація інформації. Характеристика та структура форм державної статистичної звітності з праці.

11.2. Сутність, мета та завдання аудиту персоналу. Поняття про аудит. Закон України "Про аудит та аудиторську діяльність в Україні". Мета та завдання аудиту персоналу. Сутність аудиту персоналу.

11.3. Види та процедури аудиту персоналу. Класифікація аудиту персоналу. Характеристика видів аудиту персоналу. Процедури аудиту персоналу: аудит трудового законодавства; аудит робочих місць; аудит витрат на оплату праці; аудит ефективності використання персоналу.

Тема 12. Організація та нормування праці

12.1. Сутність і завдання організації праці. Сутнісна характеристика та завдання організації праці. Наукові принципи організації праці, основні проблеми. Поняття, основні елементи, завдання та принципи організації праці

12.2. Механізм організації праці. Елементи організації праці. Управління організацією праці на підприємстві.

12.3. Організація робочих місць. Характеристика поділу та кооперації праці. Організація та обслуговування робочих місць. Умови праці та чинники, що їх визначають. Організація охорони праці на підприємстві. Трудова дисципліна.

12.4. Сутність і завдання нормування праці. Поняття про нормування праці. Принципи нормування праці.

12.5. Система нормування праці. Види нормативів з праці. Змістовність нормування праці. Процес нормування праці.

Змістовий модуль 3. Соціальні аспекти економіки праці

Тема 13. Моніторинг соціально-трудової сфери

13.1. Система моніторингу соціально-трудової сфери. Мета та завдання моніторингу соціально-трудової сфери. Елементи системи моніторингу соціально-трудової сфери.

13.2. Показники-індикатори моніторингу соціально-трудової сфери. Перелік показників-характеристик соціально-трудової сфери.

13.3. Напрями моніторингу соціально-трудової сфери в Україні. Шляхи вирішення проблем у сфері соціально-трудових відносин. Характеристика демографічної ситуації. Аналіз ринку праці. Аналіз динаміки доходів населення.

Тема 14. Соціальна політика

14.1. Змістовність соціальної політики та її складові. Сутність та основні завдання соціальної політики. Зарубіжний досвід організації соціальної політики. Можливості застосування зарубіжного досвіду розвитку соціальної політики в Україні.

14.2. Соціальна політика держави та її зв'язок з економічною політикою. Функції держави в сфері соціальної політики: гаранта, контролера, регулятора, захисника.

14.3. Нормативно-правова база соціальної політики. Законодавство України в соціальній сфері. Характеристика та призначення основних законодавчих актів у сфері соціальної політики.

14.4. Форми реалізації соціальної політики. Поняття соціального захисту та його основні напрями: індексація доходів населення, соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціальне страхування. Види соціальної підтримки населення. Порядок розрахунку сум соціальної допомоги.

14.5. Напрями розвитку соціальної політики в Україні. Показники оцінки ефективності соціальної політики. Види соціальних програм. Соціальні стандарти. Пріоритетні напрями розвитку вітчизняної соціальної політики.

Тема 15. Рівень і якість життя населення та його регулювання

15.1. Сутність поняття "якість життя населення". Соціально-економічні передумови якості трудового життя населення. Поняття про рівень та якість життя.

15.2. Показники якості трудового життя населення. Структура якості життя населення. Підходи до оцінювання якості життя населення.

15.3. Регулювання рівня та якості життя населення. Раціональний та мінімальний споживчий кошики. Концепція гідної праці, діяльність МОП у напрямі підвищення якості трудового життя населення. Соціальні програми МОП в Україні.

Тема 16. Діяльність Міжнародної організації праці

16.1. *Створення, розвиток та завдання Міжнародної організації праці (МОП).* Створення МОП, її мета та завдання. Причини створення МОП.

16.2. *Структура Міжнародної організації праці.* Структура та керівні органи МОП. Порядок роботи МОП та її органів. Функції органів МОП.

16.3. *Основоположні документи МОП.* Конвенції та рекомендації МОП. Порядок імплементації Конвенцій МОП в Україні.

16.4. *Методи роботи МОП.* Методи та принципи роботи МОП. Робота МОП в Україні. Основні програми МОП в Україні.

16.5. *Основні сфери діяльності МОП.* Діяльність МОП у сфері зайнятості та безробіття, в сфері захисту інвалідів, молоді, трудових мігрантів.

Тема 17. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудо­вих відносин

17.1. *Моделі регулювання соціально-трудо­вих відносин.* Англосаксонська модель. Китайська модель. Європейська (континентальна) модель.

17.2. *Німецький та французький досвід регулювання соціально-трудо­вої сфери.* Трудова сфера Німеччини. Характеристика досвіду регулювання соціально-трудо­вих відносин Франції.

17.3. *Регулювання соціально-трудо­вих відносин в Японії та США.* Японський досвід регулювання соціально-трудо­вих відносин. Досвід США в регулюванні соціально-трудо­вої сфери. Аналіз можливостей його застосування в Україні. Характеристика моделей соціально-трудо­вих відносин.

Змістовий модуль 4. Основи управління трудовими ресурсами

Тема 18. Людський розвиток – мета та критерій соціально-економічного прогресу

18.1. *Концепція та чинники людського розвитку.* Концепції людського розвитку та людського капіталу. Чинники людського розвитку: освіта, здоров'я, дохід.

18.2. *Методика оцінювання людського розвитку.* Розрахунок впливу соціально-економічних чинників на людський розвиток: економічного зростання, зайнятості, рівня життя, диференціації доходів, розвитку освіти та культури.

18.3. *Динаміка показників людського розвитку в Україні.* Значення показника людського розвитку та його субіндексів. Місце України в рейтингу людського розвитку МОП.

Тема 19. Людський капітал як реалізований трудовий потенціал

19.1. *Сутність і структура людського капіталу.* Зв'язок поняття "людський капітал" із супутніми поняттями. Інвестиції в людський капітал як передумова ефективного використання трудового потенціалу. Структура людського капіталу. Професійно-кваліфікаційна, мотиваційна, соціально-психологічна складові та складова здоров'я та працездатності.

19.2. *Класифікація інвестицій у людський капітал.* Класифікація за групами витрат. Методи аналізу й оцінювання ефективності інвестування в людський капітал.

19.3. *Основи оцінювання людського капіталу.* Характеристика методів оцінювання людського капіталу. Методика оцінювання людського капіталу. Поняття про інтегральну й експертну оцінку людського капіталу.

Тема 20. Основи управління персоналом

20.1. *Сутність управління персоналом.* Визначення поняття "управління персоналом". Методологія, методика, концепція, технологія управління персоналом. Характеристика підсистем управління персоналом.

20.2. *Принципи, функції та методи управління персоналом.* Перелік і змістовність принципів управління персоналом. Перелік і характеристика функцій управління персоналом. Адміністративні, економічні і соціально-психологічні методи управління персоналом.

20.3. *Технологія управління персоналом.* Технологія підбору, відбору та наймання персоналу; адаптація, оцінювання, мотивація, розвиток персоналу; вивільнення персоналу.

20.4. *Кадрова політика підприємства.* Сутність кадрової політики. Види кадрової політики: активна, пасивна, реактивна, превентивна, відкрита та закрита кадрова політика.

20.5. *Ефективність управління персоналом.* Поняття про ефект та ефективність. Види ефективності управління персоналом: економічна, соціальна, організаційна.

Тема 21. Якість робочої сили

21.1. *Якість і принципи підготовки робочої сили.* Соціально-економічна сутність категорій "конкурентоспроможність робочої сили" та "якість

робочої сили". Основні чинники, що обумовлюють рівень конкурентоспроможності працівників на ринку праці.

21.2. Професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації персоналу. Оптимізація професійно-кваліфікаційної структури як умова підвищення конкурентоспроможності робочої сили. Види професійної підготовки. Сутність, роль і види підвищення кваліфікації персоналу в сучасних умовах господарювання.

21.3. Зарубіжний досвід формування якісної робочої сили. Досвід підготовки робочої сили в Німеччині, Франції, Японії, Швеції, Великобританії.

Тема 22. Види, джерела та структура доходів населення

22.1. Сутність і структура доходів населення. Поняття "доходи населення", "грошові доходи сім'ї", "сукупні доходи". Грошові та негрошові доходи населення. Завдання соціальної політики з питань рівня доходів і оплати праці. Номінальні та реальні доходи населення.

22.2. Характеристика джерел формування доходів населення. Формування доходів населення за рахунок: фондів підприємства; державного бюджету, підприємницьких доходів та інших доходів від власності.

22.3. Структура доходів працівника. Структура трудових, нетрудових доходів працівника та доходів від власності. Фонд основної, додаткової заробітної плати, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Тема 23. Диференціація доходів населення

23.1. Сутність і чинники диференціації доходів населення. Характеристика причин диференціації заробітної плати. Диференціація заробітної плати на основі економічних, природно-географічних та історичних чинників. Вплив на диференціацію заробітної плати галузевої структури економіки, рівня безробіття, вартості життя за регіонами. Міжгалузеві та територіальні розбіжності в заробітній платі в Україні.

23.2. Оцінка диференціації доходів населення. Крива Лоренца. Квінтільні, кварталні і децильні коефіцієнти, коефіцієнт фондів. Сутність і можливі значення коефіцієнта Джині. Методика розрахунку коефіцієнта Джині. Застосування коефіцієнтного та графічного методів розрахунку коефіцієнта Джині.

4. Структура навчальної дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни полягає у послідовному та ґрунтовному опрацюванні змістових модулів. **Змістовий модуль** – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план навчальної дисципліни "Економіка праці" складається з чотирьох змістових модулів як для денної, так і заочної форм навчання. Аудиторна робота представлена лекційними, практичними та семінарськими заняттями.

Структура залікового кредиту дисципліни наведена в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекційні	практичні	самостійна робота		лекційні	практичні	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Сутність та макроекономічні аспекти економіки праці								
Тема 1. Економіка праці як напрям наукових досліджень і навчальна дисципліна	9	2	2	5	12	1	1	10
Тема 2. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності	9	2	2	5	12	1	1	10
Тема 3. Соціально-трудова відносина як система	9	2	2	5	12	1	1	10
Тема 4. Населення та трудовий потенціал	9	2	2	5	14	2	2	10
Тема 5. Ринок праці	9	2	2	5	14	2	2	10

Продовження табл. 4.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема 6. Регулювання зайнятості населення	9	2	2	5	14	2	2	10
Тема 7. Соціальне партнерство	9	2	2	5	12	1	1	10
Разом за модулем 1	63	14	14	35	90	10	10	70
Змістовий модуль 2. Мікроекономічні аспекти економіки праці								
Тема 8. Сутність, чинники та резерви зростання продуктивності праці	18	4	4	10	14	2	2	10
Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці	27	6	6	15	18	4	4	10
Тема 10. Аналіз і планування трудових показників	18	4	4	10	14	2	2	10
Тема 11. Звітність і аудит у сфері праці	6	2	2	2	4	1	1	2
Тема 12. Організація та нормування праці	6	2	2	2	4	1	1	2
<i>Підготовка до екзамену</i>	8			8	2			2
<i>Передекзаменаційні консультації</i>	2			2	2			2
<i>Екзамен</i>	2			2	2			2
Разом за модулем 2	87	18	18	51	60	10	10	40
Змістовий модуль 3. Соціальні аспекти економіки праці								
Тема 13. Моніторинг соціально-трудої сфери	8	2	2	4	12	2	2	8
Тема 14. Соціальна політика	16	4	4	8	12	2	2	8
Тема 15. Рівень і якість життя населення та його регулювання	8	2	2	4	12	2	2	8
Тема 16. Діяльність Міжнародної організації праці	16	4	4	8	12	2	2	8

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема 17. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудо­вих відно­син	8	2	2	4	12	2	2	8
Разом за модулем 3	56	14	14	28	60	10	10	40
Змістовий модуль 4. Основи управління трудовими ресурсами								
Тема 18. Людський розвиток – мета та критерій соціально-економічного прогресу	8	2	2	4	8	1	1	6
Тема 19. Людський капітал як реалізований трудовий потенціал	8	2	2	4	8	1	1	6
Тема 20. Основи управління персоналом	16	4	4	8	11	2	2	7
Тема 21. Якість робочої сили	8	2	2	4	11	2	2	7
Тема 22. Види, джерела та структура доходів населення	8	2	2	4	11	2	2	7
Тема 23. Диференціація доходів населення	16	4	4	8	11	2	2	7
Разом за модулем 4	64	16	16	32	60	10	10	40
Усього годин за навчальною дисципліною	270	62	62	146	270	40	40	190

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Сутність і макроекономічні аспекти економіки праці			
Тема 1. Економіка праці як напрям наукових досліджень і навчальна дисципліна	Семінарське заняття 1 1. Сутність, предмет, об'єкт навчальної дисципліни. 2. Сутність поняття "праця". 3. Сутність поняття "економіка праці". 4. Визначення поняття "соціально-трудова відносина". 5. Визначення поняття "якість трудового життя". 6. Взаємозв'язок навчальної дисципліни "Економіка праці" із іншими дисциплінами	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 10; 11; 13]
Тема 3. Соціально-трудова відносина як система	Семінарське заняття 2 1. Сучасне розуміння соціально-трудова відносин. 2. Загальні складові системи СТВ та їх характеристика. 3. Роботодавці та їх об'єднання в системі СТВ. 4. Наймані працівники та їх представницькі органи в системі СТВ. 5. Держава як суб'єкт СТВ	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 8; 11; 12; 14 – 17]
Тема 7. Соціальне партнерство	Семінарське заняття 3 1. Об'єктивні передумови виникнення соціального партнерства. 2. Характеристика суб'єктів соціального партнерства в Україні. 3. Обґрунтування умов розвитку соціального партнерства в Україні. 4. Розв'язання практичних ситуацій щодо вирішення трудових конфліктів в організації з використанням основ законодавства з праці	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 15; 17]
Змістовий модуль 2. Мікроекономічні аспекти економіки праці			
Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці	Семінарське заняття 4 1. Оплата праці в бюджетній сфері. 2. Умови застосування змішаних і диференційованих систем оплати праці. 3. Характеристика й умови застосування безтарифної системи оплати праці. 4. Гнучкі системи оплати праці. 5. Контрактна система	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 12 – 17]
Тема 11. Звітність і аудит у сфері праці	Семінарське заняття 5 1. Основні напрями аудиту в сфері праці. 2. Підходи до класифікації аудиту персоналу. 3. Склад і зміст форм статистичної звітності з праці. 4. Процедури аудиту персоналу	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 11; 15; 17]

1	2	3	4
Змістовий модуль 3. Соціальні аспекти економіки праці			
Тема 13 Моніторинг соціально-трудової сфери	Семінарське заняття 6 1. Сутність моніторингу соціально-трудових відносин як складової соціального моніторингу. 2. Складові моніторингу соціально-трудової сфери	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [8; 10; 11 – 14; 17]
Тема 14 Соціальна політика	Семінарське заняття 7 1. Сутність соціальної політики, її мета та завдання. 2. Інституційні основи соціальної політики. 3. Нормативно-правова база соціальної політики. 4. Характеристика складових соціального захисту та їх розвитку в Україні	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 10 – 14]
Тема 15. Рівень і якість життя населення та його регулювання	Семінарське заняття 8 1. Етимологія поняття "якість трудового життя". 2. Показники оцінки якості трудового життя. 3. Соціальна й економічна складові якості трудового життя. Шляхи підвищення якості трудового життя в Україні	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 10; 15; 16; 18]
Тема 16. Діяльність Міжнародної організації праці	Семінарське заняття 9 1. Створення, розвиток і завдання Міжнародної організації праці. 2. Роль Міжнародної організації праці в регулюванні соціально-трудових відносин. 3. Структура Міжнародної організації праці та її основні документи. 4. Методи роботи й основні сфери діяльності Міжнародної організації праці. 5. Україна та Міжнародна організація праці	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 10; 11; 14 – 17]
Тема 17 Міжнародний досвід регулювання соціально-трудових відносин	Семінарське заняття 10 1. Моделі соціального партнерства та регулювання соціально-трудових відносин. 2. Досвід розвинутих країн у регулюванні соціально-трудових відносин	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 6; 11; 13; 14]
Змістовий модуль 4. Основи управління трудовими ресурсами			
Тема 19. Людський капітал як реалізований трудовий потенціал	Семінарське заняття 11 1. Принципи управління людським капіталом. 2. Процес управління людським капіталом. 3. Основні методи оцінювання людського капіталу. 4. Ефективність управління людським капіталом	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [8; 9; 11; 13; 14]
Тема 20. Основи управління персоналом	Семінарське заняття 12 1. Принципи розроблення та елементи кадрової політики. 2. Процес кадрового планування. 3. Основні методи управління персоналом. 4. Ефективність управління персоналом	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 10; 15; 16; 18]

1	2	3	4
Тема 21. Якість робочої сили	Семінарське заняття 13 1. Шляхи підвищення конкурентоспроможності персоналу на ринку праці. 2. Якість робочої сили. 3. Форми підвищення кваліфікації. 4. Зарубіжний досвід підвищення кваліфікації та перепідготовки персоналу	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 6; 9 – 11; 13]
Тема 23 Диференціація доходів населення	Семінарське заняття 14, 15 1. Джерела доходів населення. 2. Заробітна плата та динаміка її зміни в Україні. 3. Поняття диференціації доходів населення. 4. Показники диференціації доходів населення. 5. Чинники диференціації доходів населення та методи їх вимірювання. Колоквіум	4	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 8; 10 – 12; 14; 17]
Усього за дисципліною		30	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Тематика практичних завдань подана в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1 Сутність та макроекономічні аспекти економіки праці	Практичне заняття 1 1. Оцінювання забезпеченості трудовими ресурсами на макрорівні. 2. Баланс трудових ресурсів	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 6; 9; 11; 12; 14 – 16]
	Практичне заняття 2 1. Визначення показників структури та складу трудових ресурсів. 2. Визначення показників руху, міграції та структури населення	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 14]

1	2	3	4
	Практичне заняття 3 1. Визначення показників зайнятості та економічної активності населення	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 9 – 14]
	Практичне заняття 4 1. Оцінювання структури безробітного населення. 2. Визначення показників рівня безробіття	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 9 – 14]
Змістовий модуль 2 Мікроекономічні аспекти економіки праці	Практичне заняття 5 1. Визначення рівня та динаміки продуктивності праці	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 10 – 12; 14; 15; 17]
	Практичне заняття 6 2. Факторний аналіз продуктивності праці	2	
	Практичне завдання 7 1. Визначення погодинного заробітку	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 12 – 15; 17]
	Практичне заняття 8 1. Визначення відрядного заробітку. 2. Розподіл колективного заробітку	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 12 – 15; 17]
	Практичне заняття 9 1. Аналіз складу та руху працівників на підприємстві. 2. Факторний аналіз показників з праці	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 10 – 12; 14 – 17]
	Практичне заняття 10 1. Аналіз виконання плану основних показників із праці	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9 – 12; 14 – 17]
	Практичне заняття 11 1. Визначення норм часу на виконання робіт. 2. Аналіз обґрунтованості норм з праці	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [8; 9; 11; 13; 14]
Змістовий модуль 3 Соціальні аспекти економіки праці	Практичне заняття 12 1. Розрахунок розміру субсидії та соціальної допомоги. 2. Макроекономічний аналіз витрат на розвиток соціальної сфери	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 10 – 14]
	Практичне заняття 13 1. Аналіз проектів Міжнародної організації праці в Україні	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 11; 14 – 17]

1	2	3	4
Змістовий модуль 4 Основи управління трудовими ресурсами	Практичне заняття 14 1. Розрахунок індексу людського розвитку	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [8; 9; 11; 12]
	Практичне заняття 15 1. Оцінювання економічної ефективності управління персоналом. 2. Оцінювання організаційної ефективності управління персоналом	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 10; 15; 16; 18]
	Практичне заняття 16 1. Визначення номінальних і реальних доходів на душу населення. 2. Індексація заробітної плати в організації	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [8; 9; 11; 12; 14]
Усього за дисципліною		32	

6.1. Приклади типових практичних завдань

Завдання 1 (стереотипне).

Нарахуйте заробітну плату інженеру. Посадовий оклад 7 280 грн. Протягом дванадцяти днів інженер виконував роботу відсутнього нормувальника, за що передбачена доплата в розмірі 50 % окладу відсутнього нормувальника за відпрацьований час. Оклад відсутнього нормувальника – 6 250 грн. За місяць інженеру нараховується премія в розмірі 20 % і надбавка за підвищення кваліфікації – 15 % від окладу. У місяці 21 робочий день.

Завдання 2 (діагностичне).

Установіть рівень забезпечення робочою силою економіки країни на основі розрахунків додаткової потреби в робочій силі у зв'язку з вибуттям з різних причин і її покриття за рахунок усіх джерел. Зробіть висновки.

Вихідні дані:

1) на кінець базисного року чисельність працівників складе 6 210 тис. осіб;

2) необхідна на плановий рік середньорічна чисельність працюючих за намічених темпів зростання обсягів виробництва і робіт складе 6 450 тис. осіб;

3) у плановому році природний спад працюючих складе 1,5 %, вихід на пенсію – 2,7 %, на навчання, призив у ряди армії і з інших причин – 3,1 % від чисельності на кінець базисного року;

4) випуск з професійно-технічних училищ складе 205,4 тис. осіб, з вищих і середніх спеціальних учбових закладів – 95,4 % від випускників ПТУ;

5) середню загальноосвітню школу закінчать 609 тис. осіб, 61 % яких продовжать навчання з відривом від виробництва;

6) за рахунок інших джерел (набір робітників із складу місцевого населення, найманих на роботу після демобілізації з армії тощо) можливе залучення робочої сили складе 142,4 тис. осіб;

7) з урахуванням даних минулих років сальдо механічного переміщення робочої сили досягне 35,1 тис. осіб.

Завдання 3 (евристичне).

Зміст завдання:

1) охарактеризуйте демографічну ситуацію в Україні. Назвіть напрями вирішення демографічних проблем;

2) які показники можна визначити за вихідними даними, наведеними в табл. 6.2. Розрахуйте ці показники;

3) зробіть висновки про динаміку кількості народжених, померлих і коефіцієнтів народжуваності та смертності за областями України.

Таблиця 6.2

Природний рух населення України у звітному році (дані Державного управління статистики)

Регіони	Народжені, осіб	Померлі, осіб	Коефіцієнт народжуваності	Коефіцієнт смертності
Україна	232 194	344 267	10,2	15,2
за областями:				
Київська	9 234	13 639	10,8	16,0
Кіровоградська	4 984	8 665	9,9	17,3
Луганська	9 701	19 427	8,5	17,1
Львівська	13 594	16 195	10,8	12,8
Миколаївська	6 013	9 142	10,3	15,6
Одеська	13 362	17 493	11,3	14,8
Полтавська	6 678	12 556	9,1	17,1
Рівненська	8 164	7 371	14,3	12,9

7. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача. Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Самостійна робота студента над засвоєнням навчальної дисципліни "Економіка праці" включає: вивчення і конспектування питань, винесених на самостійне опрацювання; підготовку до виконання індивідуального завдання, виступів на семінарських заняттях, написання наукових статей.

За кожною з тем навчальної дисципліни передбачено вивчення теоретичних питань, що вимагає від студентів роботи не тільки з навчально-методичною літературою, а і над матеріалами періодичних видань і законодавчими та нормативними актами.

Основні види самостійної роботи, запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назви тем	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Сутність та макроекономічні аспекти економіки праці				
Тема 1 Економіка праці як напрям досліджень і навчальна дисципліна	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: праця та соціально-трудова відносина як предмет наукового економічного дослідження; структура і логіка навчальної дисципліни; категоріальний апарат економіки праці; становлення економіки праці в Україні	5	Оцінювання виконання домашніх завдань	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 10; 11; 13]

1	2	3	4	5
Тема 2 Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: еволюція праці як чинника виробництва. Гуманізація праці. Підготовка до практичного заняття за питанням: особливості управління трудовими ресурсами в сфері праці	5	Оцінювання виконання домашніх завдань	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 6; 9; 11; 12; 14 – 16]
Тема 3 Соціально-трудова відносина як система	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: еволюція поняття "соціально-трудова відносина"; форми соціально-трудова відносин. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: класична та неокласична теорії становлення та сутності соціально-трудова відносин; монетаристи та неокласичний синтез	5	Оцінювання виконання домашніх завдань. Підготовка до опитування	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 8; 11; 12; 14 – 17]
Тема 4 Населення та трудовий потенціал	Вивчення лекційних питань: відтворення ресурсів для праці; динаміка змін у структурі населення України; динаміка змін у структурі населення світового суспільства; розвиток концепції людського капіталу. Підготовка до практичного заняття за питаннями: розв'язання задач на обчислення показників економічної активності населення; сутність і методика розрахунку чисельності економічно активного населення; сутність і методика розрахунку рівня економічної активності населення	5	Оцінювання виконання домашніх завдань	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 14]
Тема 5 Ринок праці	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: сегменти ринку праці; попит і пропозиція на ринку праці. Підготовка до практичного заняття за питаннями: сутність і методика розрахунку чисельності зайнятих та рівня зайнятості; методика розрахунку чисельності безробітних та рівня безробіття	5	Оцінювання виконання домашніх завдань. Підготовка до контрольної роботи	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 9 – 14]
Тема 6 Регулювання зайнятості населення	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: форми безробіття; державна політика в сфері зайнятості. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: кон'юнктура й особливості ринку праці; особливості пропозиції праці у кризовій економіці	5	Оцінювання виконання домашніх завдань	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [8; 9; 11; 13; 14]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 7 Соціальне партнерство	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: система заходів державного регулювання соціально-трудових відносин; колективні договори й угоди; міжнародний досвід регулювання соціально-трудових відносин. Підготовка до заняття за питаннями: регулювання соціально-трудових відносин у сфері оплати, організації та охорони праці; об'єктивні передумови й умови виникнення соціального партнерства; механізм соціального партнерства; формування системи соціального партнерства в Україні	5	Оцінювання виконання домашніх завдань. Колоквіум	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 15; 17]
Змістовий модуль 2. Мікроекономічні аспекти економіки праці				
Тема 8 Сутність, чинники та резерви зростання продуктивності праці	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: продуктивність і рентабельність праці; визначення впливу інтенсивності праці на рівень продуктивності праці	10	Оцінювання виконання домашніх завдань.	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 10; 11; 12; 14; 15; 17]
Тема 9 Організація заробітної плати та стимулювання праці	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: моделі мотивування ефективної роботи підприємства та його підрозділів; визначення видів компенсацій за роботу в несприятливих умовах праці; порівняльна характеристика погодинної і відрядної форм оплати праці	15	Оцінювання виконання домашніх завдань. Опитування. Поточна контрольна робота	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 12 – 15; 17]
Тема 10 Аналіз і планування трудових показників	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: економічний аналіз у трудовій сфері; застосування інструкції зі статистики кількості працівників; планування витрат на персонал; розроблення структури плану з праці та системи показників, що його формують, на прикладі машинобудівного підприємства	10	Оцінювання виконання домашніх завдань. Презентація	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 10 – 12; 14 – 17]
Тема 11 Звітність і аудит у сфері праці	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: етапи та методи проведення аудиту в сфері праці; ефективність аудиту персоналу	2	Оцінювання виконання домашніх завдань. Колоквіум	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 11; 15; 17]

1	2	3	4	5
Тема 12 Організація та нормування праці	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: нормативні матеріали для організації і нормування праці; система норм і нормативів праці в різних країнах світу; зарубіжний досвід організації праці на підприємствах	2	Оцінювання виконання домашніх завдань. Есе	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [8; 9; 11 – 14, 17]
Іспит	Підготовка до іспиту	12	Оцінювання на іспиті	
Змістовий модуль 3. Соціальні аспекти економіки праці				
Тема 13 Моніторинг соціально-трудої сфери	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: джерела інформації про стан соціально-трудої сфери організації моніторингу соціально-трудої сфери в Україні. Підготовка до практичного заняття за питаннями: методика розрахунку чисельності населення; методика розрахунку середньорічної чисельності населення за рік; методика розрахунку коефіцієнта народжуваності; методика розрахунку коефіцієнта смертності; методика розрахунку коефіцієнта природного приросту; методика розрахунку коефіцієнта інтенсивності міграції населення; методика розрахунку коефіцієнта загального приросту населення за рік	4	Оцінювання виконання домашніх завдань	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [8; 10; 11 – 14; 17]
Тема 14 Соціальна політика	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: роль соціальної політики в розвитку ринкової економіки та задовільненні соціальних потреб; інструменти й інститути соціальної політики; соціальна сфера та її роль у вирішенні соціальних проблем. Підготовка до семінарського заняття за питанням: структура соціальної сфери	8	Оцінювання виконання домашніх завдань. Презентація	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 7; 10 – 14]
Тема 15 Рівень і якість життя населення та його регулювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: кадрове планування; порівняльна характеристика методів планування персоналу	4	Оцінювання виконання домашніх завдань. Опитування	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 10; 15; 16; 18]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 16 Діяльність Міжнародної організації праці	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: міжнародні акти про економічні, соціальні та культурні права людини; пріоритетні напрями діяльності Міжнародної організації праці. Підготовка до семінарського заняття за питанням: організація діяльності СТВ України в МОП	8	Оцінювання виконання домашніх завдань. Письмова контрольна робота	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 10; 11; 14 – 17]
Тема 17 Міжнародний досвід регулювання соціально-трудова відносин	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: основні сфери використання різноманітних програм регулювання соціально-трудова відносин у міжнародній практиці. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: застосування конвенцій країнами-членами МОП; основні напрями вдосконалення нормотворчої діяльності МОП на сучасному етапі; досвід Франції, Японії та Німеччини в регулюванні соціально-трудова відносин	4	Оцінювання виконання домашніх завдань. Колоквіум	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 6; 11; 13; 14]
Змістовий модуль 4. Основи управління трудовими ресурсами				
Тема 18 Людський розвиток – мета та критерій соціально-економічного прогресу	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: індекс людського розвитку регіонів України. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості та людського розвитку; рівень життя, нерівність і людський розвиток; звіти ООН про людський розвиток	4	Оцінювання виконання домашніх завдань	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 6; 11; 13; 14]
Тема 19 Людський капітал як реалізований трудовий потенціал	Вивчення лекційних питань: розвиток концепції людського капіталу; інвестиції в людський капітал. Підготовка до практичного заняття за питаннями: вирішення завдання щодо оцінювання трудового потенціалу; чинники впливу на трудовий потенціал	4	Оцінювання виконання домашніх завдань. Доповідь	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 14]
Тема 20 Основи управління персоналом	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: суспільна організація праці; умови праці та чинники їх формування	8	Оцінювання виконання домашніх завдань. Опитування	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 10; 15; 16; 18]

1	2	3	4	5
Тема 21 Якість робочої сили	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: освіта – база професіоналізації і соціальна гарантія; урахування нахилів, здібностей у виборі професії і роботи. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: самомаркетинг; основні напрями пошуку роботи; підготовка інформації про себе на ринку праці	4	Оцінювання виконання домашніх завдань. Письмова контрольна робота	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5; 6; 9 – 11; 13]
Тема 22 Види, джерела та структура доходів населення	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: динаміка доходів і витрат населення; принципи формування доходів у ринковій економіці; продуктивність і рентабельність праці як основні показники її ефективності; функціональний і особистий розподіл доходів	4	Оцінювання виконання домашніх завдань. Опитування	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [8; 9; 11; 12; 14]
Тема 23 Диференціація доходів населення	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: освіта, культура, інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку; порівняльна характеристика методик оцінювання рівня життя	8	Оцінювання виконання домашніх завдань. Колоквіум. Есе	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [5 – 8; 10; 11; 12; 14; 17]
Усього за дисципліною		146		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Економіка праці як напрям наукових досліджень і навчальна дисципліна

1. Дайте визначення предмета навчальної дисципліни "Економіка праці".
2. Дайте визначення об'єкта дослідження навчальної дисципліни "Економіка праці".
3. Проаналізуйте методологічні основи навчальної дисципліни "Економіка праці".
4. Які методи використовують у вивченні навчальної дисципліни "Економіка праці"?
5. Розкрийте сутність поняття "праця".

6. Розкрийте сутність поняття "економіка праці".
7. Дайте визначення поняття "соціально-трудова відносина".
8. Назвіть видатних вчених, які зробили значний внесок у розвиток соціально-трудового напрямку економічної думки.
9. Проаналізуйте основні етапи становлення економіки праці як самостійної науки.
10. Які тенденції розвитку соціально-трудова відносин спостерігаються в Україні на сучасному етапі?

Тема 2. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності

1. У чому полягає змістовність поняття і сутність економічної категорії "праці"?
2. Назвіть основні складові процесу праці.
3. Що таке продуктивні сили суспільства та виробничі відносини, який між ними взаємозв'язок?
4. У чому полягає соціально-економічна сутність праці?
5. Дайте характеристику змісту та характеру праці. Чим вони визначаються?
6. Назвіть основні елементи системи виробничих відносин, які визначають характер праці.
7. Якими є природа та сутність спонукальних мотивів до праці? Наведіть основні наукові позиції з цього питання.

Тема 3. Соціально-трудова відносина як система

1. Визначте сутність поняття "система".
2. Визначте сутність соціально-трудова відносин як системи.
3. Визначте рівні управління системи соціально-трудова відносин.
4. Визначте основні завдання управління системою СТВ.
5. Що є суб'єктом і об'єктом системи соціально-трудова відносин?
6. Що є метою системи соціально-трудова відносин?
7. Визначте основні елементи системи соціально-трудова відносин.
8. На яких рівнях відбувається регулювання системи соціально-трудова відносин?
9. Визначте сутність і роль системи колективно-договірною регулювання соціально-трудова відносин.
10. Визначте сутність генеральної, галузевої та регіональної угод.

Тема 4. Населення та трудовий потенціал

1. Населення країни. Демографічна політика. Перепис населення.
2. Показники чисельності населення.
3. Показники складу населення.
4. Поняття "трудоий потенціал", його особливості.
5. Сутність поняття "трудоі ресурси", їх склад.
6. Сутність понять "робоча сила", "людський капітал".
7. Співвідношення поняття "трудоий потенціал" з іншими визначеними категоріями.

Тема 5. Ринок праці

1. У чому полягає сутність ринку праці в широкому значенні? Які форми його прояву й основна змістовність кожної з них?
2. За яким критерієм структурується ринок праці? Дайте стислу характеристику кожному компоненту.
3. Покажіть дію механізму конкурентного ринку праці.
4. Назвіть особливості ринку праці порівняно з ринком товарів.

Тема 6. Регулювання зайнятості населення

1. Визначить сутність зайнятості як економічної категорії. Назвіть основні види суспільно-корисної діяльності.
2. Назвіть принципи зайнятості.
3. Дайте характеристику повної зайнятості.
4. Розкрийте змістовність поняття "ефективна зайнятість". Якими показниками вона вимірюється?
5. Що таке вторинна зайнятість? Які причини породжують існування вторинної зайнятості, які її наслідки для окремих працівників?
6. Розкрийте зайнятість як соціальну проблему. Які основні цілі та рівні політики зайнятості, що проводиться державою?

Тема 7. Соціальне партнерство

1. Визначить сутність поняття "соціальне партнерство". З яких категорій формується дане поняття?
2. Обґрунтуйте склад суб'єктів соціального партнерства та визначить їх внесок у забезпечення паритетності соціально-економічних відносин.
3. Дайте характеристику колективного договору й особливостей його складання в Україні.

Тема 8. Сутність, чинники та резерви зростання продуктивності праці

1. Що характеризує продуктивність праці та чим вона вимірюється?
2. Яка різниця між виробітком і трудомісткістю продукції?
3. У якому вигляді проявляється на підприємствах зростання продуктивності праці?
4. Назвіть основні методи вимірювання продуктивності праці.
5. Охарактеризуйте змістовність систем заохочення і умови їх упровадження щодо зростання продуктивності праці.
6. Назвіть наслідки зниження продуктивності праці.
7. Назвіть наслідки підвищення продуктивності праці.
8. Які ви знаєте зовнішні чинники продуктивності праці? Як вони впливають на продуктивність?
9. Які ви знаєте внутрішні чинники продуктивності праці? Як вони впливають на продуктивність?
10. Що таке екстенсивний та інтенсивний напрям продуктивності праці?
11. У чому полягає зміст поняття "резерви" підвищення продуктивності праці?

Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці

1. Розкрийте сутність заробітної плати через її функції.
2. Які нормативно-правові документи регулюють питання організації оплати праці на підприємстві?
3. Охарактеризуйте принципи організації заробітної плати.
4. Охарактеризуйте елементи організації заробітної плати.
5. Дайте сутнісну характеристику мінімальній заробітній платі.
6. Якими нормативно-правовими документами регламентується застосування тарифної системи оплати праці?
7. Які основні елементи тарифної системи оплати праці?
8. Яку структуру має Тарифно-кваліфікаційний довідник професій працівників?
9. Яким чином будується тарифна сітка, які є види тарифних сіток?
10. Надайте характеристику відрядних систем оплати праці.
11. Надайте характеристику погодинних систем оплати праці.

Тема 10. Аналіз і планування трудових показників

1. Завдання та напрями аналізу трудових показників.
2. Яка мета проведення аналізу трудових показників?
3. Джерела інформації для аналізу трудових показників.
4. Як проводиться аналіз кваліфікаційного рівня працівників?
5. Аналіз кількісного і якісного складу трудових ресурсів підприємства.
6. Аналіз показників руху робочої сили.
7. Показники, що характеризують стабільність кадрів.
8. Як ви розумієте "поняття планування трудових показників"?
9. Які етапи включає процес планування?
10. Що є планом з праці та які показники розраховують у розділах цього плану?
11. За допомогою яких показників на підприємстві визначається продуктивність праці?
12. Який найбільш суттєвий чинник зростання продуктивності праці на підприємстві, як він визначається?
13. Чому необхідно планувати чисельність працівників на підприємстві?

Тема 11. Звітність і аудит у сфері праці

1. Для чого необхідно проводити аналіз трудових показників?
2. Що таке аудит у трудовій сфері? У яких аспектах він проводиться і для чого?
3. Яка інформація використовується в аудиті трудової сфери?
4. Які ви знаєте види аудиту персоналу?
5. Назвіть процедури аудиту персоналу.
6. Охарактеризуйте джерела інформації, які використовують в аудиті персоналу.
7. У чому полягає сутність аудиту трудового законодавства?

Тема 12. Організація та нормування праці

1. Назвіть основні аспекти поняття "організація праці".
2. У чому полягають відмінності у розгляді питань організації праці залежно від ієрархічного рівня?
3. Які основні напрями організації праці?
4. Назвіть основні завдання організації праці та їх змістовність.
5. Що розуміють під поняттям "трудоий процес"?
6. Як класифікують трудові процеси?

7. Розкрийте сутність нормування праці та його значення.
8. Які ви знаєте методи нормування праці?
9. Розкрийте змістовність аналітичного методу нормування праці.
10. У чому полягають особливості нормування праці в різних типах і галузях виробництва?
11. Назвіть структуру часу перебування робітника на виробництві та дайте характеристику її складових.

Тема 13. Моніторинг соціально-трудової сфери

1. Охарактеризуйте сутність та особливості моніторингу соціально-трудової сфери.
2. Назвіть і дайте стисло характеристику основних джерел інформації про зайнятість і трудові відносини.
3. Які організації є виконавцями моніторингу соціально-трудової сфери в Україні? Назвіть їх основні функції.
4. Назвіть основні напрями моніторингу соціально-трудової сфери. Які основні проблеми є у кожному з напрямів моніторингу соціально-трудової сфери?

Тема 14. Соціальна політика

1. Сутність соціальної політики, її мета та завдання.
2. Об'єкти й суб'єкти соціальної політики.
3. Функції держави як суб'єкта соціальної політики.
4. Інструменти та інститути соціальної політики.
5. Характеристика нормативно-правової бази соціальної політики.
6. Сутність поняття "соціальний захист", його складові.
7. Об'єкти і суб'єкти соціального захисту.

Тема 15. Рівень і якість життя населення та його регулювання

1. Дайте характеристику понять "рівень" та "якість" життя населення. У чому полягає їх відмінність і взаємозв'язок?
2. Які підходи використовують для оцінювання рівня та якості життя населення?
3. Які парадигми покладені в основу концепції розвитку людського потенціалу?
4. Наведіть компоненти структури якості життя населення. Обґрунтуйте доцільність використання кожної з них.
5. Назвіть основні показники рівня життя населення.

Тема 16. Діяльність Міжнародної організації праці

1. З якою метою та коли було створено МОП?
2. Які основні стратегічні цілі МОП?
3. У чому полягають базові міжнародні норми стосовно дитячої праці?
4. Яку підтримку від МОП можуть отримати організації працівників і роботодавців?

Тема 17. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудо­вих відносин

1. Сутність діяльності Міжнародної організації праці. Її цілі та завдання.
2. Типові моделі регулювання соціально-трудо­вих відносин.
3. Порівняльна характеристика європейської, англосаксонської та китайської моделей соціально-трудо­вих відносин.
4. Організаційно-правові засади регулювання соціально-трудо­вих відносин у Німеччині та Франції.
5. Особливості соціально-трудо­вих відносин в Японії та США.

Тема 18. Людський розвиток – мета та критерій соціально-економічного прогресу

1. У чому полягає основний принцип концепції людського розвитку?
2. Охарактеризуйте основні елементи концепції людського розвитку.
3. Якими принциповими особливостями концепція людського розвитку відрізняється від інших концепцій розвитку?
4. Що є індексом людського розвитку та за якими вимірниками він розраховується?
5. Чому показник ВВП на душу населення використовується в обчислюванні індексу людського розвитку, незважаючи на його недостатню адекватність?

Тема 19. Людський капітал як реалізований трудовий потенціал

1. Дайте порівняльну характеристику понять "трудо­вий потенціал" і "людський капітал".
2. Що таке інвестиції в людський капітал? Визначить види інвестицій в людину.
3. Визначить структуру людського капіталу. Які складові, на вашу думку, в найбільшому ступені впливають на перспективи формування та накопичення людського капіталу?

4. Які існують методики оцінювання рівня людського капіталу? Обґрунтуйте переваги та недоліки кожної з них.

Тема 20. Основи управління персоналом

1. Сутність управління персоналом, його мета та завдання.
2. Об'єкт і суб'єкт управління персоналом.
3. Цілі управління персоналом у системі соціально-трудових відносин.
4. Структура управління персоналом.
5. Сутність і змістовність планування персоналу.
6. Сутність залучення та відбору персоналу.
7. Особливості професійного навчання персоналу.
8. Сутність підвищення, пониження, переведення та звільнення.
9. Основні принципи управління персоналом.
10. Функції управління персоналом.

Тема 21. Якість робочої сили

1. Визначить сутність поняття "якість робочої сили"?
2. На що має бути спрямоване управління формуванням високої якості робочої сили?
3. Визначить сутність поняття "кваліфікація".
4. Визначить основні риси кваліфікації конкурентоспроможної робочої сили.
5. На досягнення яких цілей спрямована професійна освіта?
6. Що впливає на конкурентоспроможність робочої сили?
7. Визначить сутність поняття "підвищення кваліфікації"?
8. За якими основними моделями сьогодні в європейських країнах здійснюється професійна підготовка якісної робочої сили?
9. Визначить сутність концепції підготовки якісної робочої сили за кордоном.

Тема 22. Види, джерела та структура доходів населення

1. Дайте визначення поняттю "доходи населення".
2. Наведіть класифікацію особистих доходів населення.
3. Охарактеризуйте грошові та натуральні доходи.
4. Проаналізуйте взаємозв'язок номінальних і реальних доходів.
5. Назвіть основні принципи формування доходів населення.
6. Назвіть джерела доходів населення.

7. Що належить до доходів, отриманих з державного бюджету та державних позабюджетних фондів?
8. Дайте визначення поняттю "соціальні трансферти".
9. Що належить до доходів, отриманих від власності громадян?

Тема 23. Диференціація доходів населення

1. Що становить основу поняття "диференціація доходів населення"?
2. Для чого використовуються показники, що відображають диференціацію доходів населення?
3. Від чого залежить диференціація доходів населення та які існують коефіцієнти диференціації доходів?
4. Що вимірюють та яким чином розраховують децильний коефіцієнт диференціації та коефіцієнт фондів?
5. Охарактеризуйте методи вивчення диференціації доходів населення.
6. Що визначають медіанний рівень доходів і мода? Для чого використовують ці характеристики?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота з теоретичної частини навчальної дисципліни проводиться у вигляді:

- 1) індивідуальних консультацій (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу навчальної дисципліни);
- 2) групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів і методик в управлінні діловою кар'єрою).

Індивідуально-консультативна робота з практичної частини навчальної дисципліни проводиться у вигляді:

- 1) індивідуальних консультацій (розгляд проблемних і практичних завдань, стосовно яких виникли запитання);
- 2) групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, рольових ігор, які потребують колективного обговорення).

Індивідуально-консультативна робота для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

- 1) індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань;
- 2) підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі;
- 3) підготовки рефератів для виступу на науковій конференції.

9. Методи навчання

У викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій – таких, як: проблемні лекції; робота в малих групах; семінари-дискусії; кейс-метод; ділові ігри.

Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 9.1 і 9.2.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Часто використовується також робота в малих групах і демонстрація студентами презентацій за її результатами. Дієвим засобом активізації навчання є семінари-дискусії та кейс-метод.

Таблиця 9.1

Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Теми	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Економіка праці як напрям наукових досліджень і навчальна дисципліна	<i>Міні-лекція</i> "Проблема узгодження підходів до розуміння сутності поняття "економіка праці". <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах
Тема 2. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Роль праці в формуванні особистості"
Тема 3. Соціально-трудова відносина як система	<i>Міні-лекція</i> "Переваги та недоліки типів соціально-трудова відносин"
Тема 4. Населення та трудовий потенціал	<i>Міні-лекція</i> з питання "Співвідношення понять "трудова потенціал" і "трудова ресурси"
Тема 5. Ринок праці	<i>Міні-лекція</i> "Методика розрахунку рівня безробіття за даними МОП і служби зайнятості"
Тема 6. Регулювання зайнятості населення	<i>Проблемна лекція</i> "Вибір важелів регулювання вітчизняного ринку праці"

1	2
Тема 7. Соціальне партнерство	<i>Проблемна лекція з питання "Оптимізація колективно-договірного регулювання трудових відносин"</i>
Тема 8. Сутність, чинники та резерви зростання продуктивності праці	<i>Міні-лекція на тему "Виявлення резервів зростання продуктивності праці"</i>
Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці	<i>Міні-лекція "Форми та системи відрядної заробітної плати"</i>
Тема 10. Аналіз і планування трудових показників	<i>Міні-лекція "Методика аналізу трудових показників підприємства"</i>
Тема 11. Звітність і аудит у сфері праці	<i>Проблемна лекція "Зіставність показників у формах статистичної звітності з праці"</i>
Тема 12. Організація та нормування праці	<i>Проблемна лекція "Проблеми організації праці в Україні"; презентація результатів роботи</i>
Тема 13. Моніторинг соціально-трудової сфери	<i>Міні-лекція "Напрями моніторингу соціально-трудової сфери в Україні"</i>
Тема 14. Соціальна політика	<i>Проблемна лекція з питання "Якість соціальної політики України"</i>
Тема 15. Рівень і якість життя населення та його регулювання	<i>Міні-лекція "Показники оцінки якості життя населення"</i>
Тема 16. Діяльність Міжнародної організації праці	<i>Міні-лекція: "Роль МОП у регулюванні соціально-трудових відносин в Україні"</i>
Тема 17. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудових відносин	<i>Проблемна лекція "Застосування європейського досвіду регулювання соціально-трудових відносин в Україні"</i>
Тема 18. Людський розвиток – мета та критерій соціально-економічного прогресу	<i>Міні-лекція "Вимірники людського розвитку"; презентація результатів роботи</i>
Тема 19. Людський капітал як реалізований трудовий потенціал	<i>Міні-лекція з питання "Співвідношення понять "людський капітал" й "трудова потенціал"</i>
Тема 20. Основи управління персоналом	<i>Міні-лекція "Оптимальні технології управління персоналом"</i>
Тема 21. Якість робочої сили	<i>Проблемна лекція "Показники оцінки якості робочої сили"</i>
Тема 22. Види, джерела та структура доходів населення	<i>Міні-лекція з питання "Структура фонду оплати праці"</i>
Тема 23. Диференціація доходів населення	<i>Проблемна лекція "Чинники диференціації доходів населення України"; презентація результатів роботи</i>

Використання методик активізації процесу навчання

Теми навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
Тема 3. Соціально-трудові відносини як система	<i>Семінарське заняття</i> "Загальна оцінка та порівняльна характеристика типів соціально-трудових відносин"	Кейс-метод, робота в малих групах
Тема 4. Населення і трудовий потенціал	<i>Практичне заняття</i> "Оцінювання власного трудового потенціалу"	Ділова гра, мозковий штурм
Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці	<i>Практичне заняття</i> "Вибір оптимальної для підприємства системи оплати праці"	Кейс-метод, презентація
Тема 11. Звітність і аудит у сфері праці	<i>Семінар-дискусія</i> "Рівень розвитку аудиту персоналу в Україні"	Семінар-дискусія, презентація
Тема 13. Моніторинг соціально-трудової сфери	<i>Семінарське заняття</i> "Проблеми розвитку соціально-трудової сфери в Україні"	Семінар-дискусія, презентація
Тема 17. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудових відносин	<i>Семінар-дискусія</i> "Вплив глобалізації на соціально-трудова сферу в Україні"	Семінар-дискусія, презентація, робота в малих групах

10. Методи контролю

4-й семестр (іспит). Система контролю результатів успішності включає: поточний; модульний; підсумковий/семестровий контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати допуск до іспиту, – 35 балів). Поточний контроль проводиться у вигляді усних опитувань, поточних контрольних робіт, доповідей, підготовки есе та наукових статей.

Модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу зі змістового модуля. Модульний контроль проводиться у формі колоквиуму. *Колоквиум* – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти

у вищих навчальних закладах. Він є проміжним міні-екзаменом, що проводиться з ініціативи викладача з метою оцінювання поточного рівня знань студентів і вміння їх застосовувати у практичній діяльності. Саме тому структура завдання для колоквиуму містить, як і екзаменаційний білет, стереотипні, діагностичні й евристичні завдання. Колоквиум містить дві складові: лекційну (теоретичну) та практичну. Він проводиться у письмовій формі після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал та виконані практичні (семінарські) завдання в межах кожного зі змістових модулів. Таким чином, після вивчення тем 1 – 7 (модуль 1) студенти денної форми навчання виконують завдання для колоквиуму за модулем 1. Відповідно після вивчення тем 8 – 12 (модуль 2) – завдання до колоквиуму за модулем 2. Завдання до колоквиуму містить два завдання з лекційного модуля та три – з практичного.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі іспиту. Кількість балів, яку студент може набрати під час іспиту, – 40, мінімальна – 25.

Загальна за результатами всіх видів контролю максимальна кількість балів за навчальну дисципліну – 100, мінімальна, що дозволяє студента вважати атестованим – 60.

Зразок завдання до колоквиуму за модулем 1

Теоретична частина

1. Етимологія поняття "економіка праці".
2. Порівняльна характеристика типів соціально-трудоових відносин.

Практична частина

Завдання 1 (стереотипне).

Розрахуйте: коефіцієнт прийому, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт плинності кадрів, загальний коефіцієнт обігу. Оцініть стан руху кадрів на підприємстві.

Вихідні дані: середньооблікова чисельність працівників підприємства склала 6 500 осіб. За цей період прийнято 150, звільнено за власним бажанням 70, за порушення трудової дисципліни – 10, у зв'язку з призовом до армії – 5, на пенсію – 15, з інших причин, не спричинених виробничою потребою, – 20 (осіб).

Завдання 2 (діагностичне).

Вихідні дані за населеним пунктом за рік: чисельність населення на початок року – 241,4 тис. осіб; кількість народжених – 1 380 осіб; кількість померлих – 2 380 осіб; прибуло на постійне місце проживання – 800 осіб; вибуло в інші населені пункти – 1 600 осіб. Частка жінок у віці 15 – 49 років у загальній чисельності населення 25 %. Проведіть розрахунок показників, що характеризують природний рух і міграцію населення – таких, як коефіцієнти: народжуваності; смертності; природного приросту; інтенсивності міграції населення; загального приросту населення за рік; спеціальний коефіцієнт народжуваності. Чи відрізняється значення коефіцієнта народжуваності та спеціального коефіцієнта народжуваності? Чому?

Завдання 3 (евристичне).

Зміст завдання:

- 1) опишіть і порівняйте вітчизняну методику розрахунку показників оцінки стану ринку праці та методологію МОП;
- 2) визначить показники стану ринку праці та дайте оцінку їх динаміки (з використанням методології МОП);
- 3) зробіть висновки про динаміку розрахованих показників і можливості їх покращення. Вихідні дані наведені в таблиці.

Таблиця

Стан ринку праці України (дані Державного управління статистики)

Роки	Економічно активне населення у віці 15 – 70 років, тис. осіб	Зайняте населення у віці 15 – 70 років, тис. осіб	Безробітне населення у віці 15 – 70 років, тис. осіб	Середньорічна чисельність населення у віці 15 – 70 років, тис. осіб
2006	22 830,8	20 175,0	2 655,8	36 124,6
2007	22 426,5	19 971,5	2 455,0	35 997,6
2008	22 231,9	20 091,2	2 140,7	35 915,8
2009	22 171,3	20 163,3	2 008,0	35 875,9
2010	22 202,4	20 295,7	1 906,7	35 810,3
2011	22 280,8	20 680,0	1 600,8	35 821,2
2012	22 245,4	20 730,4	1 515,0	35 764,3
2013	22 322,3	20 904,7	1 417,6	35 658,6
2014	22 397,4	20 972,3	1 425,1	35 382,9
2015	22 150,3	20 191,5	1 958,8	34 992,6
2016	22 051,6	20 266,0	1 785,6	34 617,9
2017	22 056,9	20 324,2	1 732,7	34 512,1

Кожне завдання модульного контролю оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок за теоретичну та практичну складові.

Теоретична складова оцінюється в 2 бали:

перше питання – 1 бал;

друге питання – 1 бал.

Практична складова оцінюється в 4 бали:

стереотипне завдання – 1 бал;

діагностичне завдання – 1 бал;

евристичне завдання – 2 бали.

Загальна кількість балів за колоквіум складає 6.

Екзаменаційний білет з навчальної дисципліни складається з тестових та практичних завдань різного рівня складності.

Приклад екзаменаційного білета

Тести

Тести закритої форми з одиничним вибором

1. Праця – це:

а) доцільна діяльність людей спрямована на створення матеріальних і духовних благ, необхідних для задовільнення потреб кожного індивіда та суспільства в цілому;

б) динамічна суспільно організована система, у якій відбувається процес відтворення робочої сили, а також забезпечуються умови та процес взаємодії працівника, коштів і предметів праці;

в) комплекс взаємовідносин між найманими працівниками та роботодавцями за участю держави в процесі праці, які спрямовані на забезпечення гідного рівня та якості трудового життя працівників і високої ефективності роботи підприємств;

г) систематизована сукупність властивостей, що характеризують умови праці та дозволяють урахувати ступінь реалізації інтересів найманих працівників і використання їх здібностей.

2. Суб'єкт соціально-трудових відносин – це:

а) юридична або фізична особа, яка є первинним або делегованим первинним носієм прав у соціально-трудовах відносинах;

б) громадянин, який уклав трудовий договір (контракт) з роботодавцем на проведення певної роботи відповідно до своїх здібностей, професійних якостей, індивідуальних можливостей, кваліфікації та ін.;

в) людина, яка працює самостійно та наймає на роботу одну чи декілька осіб для виконання певних функцій;

г) правильної відповіді немає.

3. Патерналізм – це:

а) жорстка регламентація поведінки суб'єктів соціально-трудовах відносин, умов та особливостей їх взаємних пріоритетів з боку держави чи керівництва організацією;

б) суперництво суб'єктів соціально-трудовах відносин за можливості та ліпші умови реалізації особистих інтересів у соціально-трудовій сфері;

в) взаємна відповідальність і взаємоповага людей, яка, в свою чергу, базується на спільних інтересах; однакових поглядах на потребу та напрями змін у системі соціально-трудовах відносин; прийнятті суспільно-важливих рішень у цій сфері;

г) граничний ступінь прояву суперечностей інтересів суб'єктів соціально-трудових відносин, які перебувають у стані взаємодії;

д) правильної відповіді немає.

4. Реальні доходи – це:

а) сукупність надходжень грошових і натуральних коштів, отриманих за рахунок праці працівників та з інших джерел за певний проміжок часу, які людина використовує з метою споживання та нагромадження;

б) дохід до сплати податків і обов'язкових платежів (брутто-дохід);

в) доходи, отримані в грошовому вираженні;

г) номінальні грошові доходи поточного періоду, скоректовані на індекс споживчих цін;

д) надходження в натуральній і грошовій формі.

5. Якому рівню СТВ відповідають такі предмети, як: організація праці, форми та системи оплати праці, гарантії зайнятості, розвиток персоналу, участь працівників в управлінні й у власності тощо:

а) індивідуальному;

б) мезоекономічному (регіональному);

в) макроекономічному;

г) мікроекономічному;

д) мезоекономічному (галузевому).

6. Держава, виконуючи функцію контролера:

а) несе відповідальність за дотримання на підприємствах законодавчо встановлених гарантій і норм щодо персоналу, споживачів продукції або послуг, громадськості й інших суб'єктів;

б) гарантує забезпечення основних потреб громадян на рівні встановлених законом державних соціальних стандартів і нормативів;

в) розробляє і впроваджує нормативно-правові акти, які захищають права працівників і створюють необхідні умови для суспільного виробництва;

г) усі відповіді правильні.

7. Європейська модель соціального партнерства характеризується:

а) високим рівнем правової захищеності робітника, жорсткими нормами трудового права, які орієнтовані на збереження робочих місць, жорстким тарифним регулюванням, високим рівнем мінімальної заробітної плати;

б) низьким рівнем мінімальної заробітної плати, відсутністю перспектив кар'єрного зростання;

в) великою свободою роботодавця в відносинах наймання і звільнення; переважанням колективно-договірного регулювання на рівні підприємства, а не галузі або регіону; мобільністю робочої сили; великою диференціацією в оплаті праці;

г) усі відповіді правильні.

Тести закритої форми з множинним вибором

8. Типи СТВ, не бажані для соціально орієнтованої ринкової економіки, – це:

а) патерналізм;

б) дискримінація;

в) соціальне партнерство;

г) конфлікт;

д) правильної відповіді немає.

9. Напрями моніторингу соціально-трудової сфери в Україні – це:

а) моніторинг соціально-демографічних і міграційних процесів;

б) моніторинг зайнятості;

в) моніторинг доходів і рівня життя населення;

г) моніторинг соціально-трудових відносин на підприємстві;

д) моніторинг смертності та народжуваності.

10. Режими відтворення населення – це:

а) розширене відтворення;

б) просте відтворення;

в) звужене відтворення;

г) екстенсивне відтворення;

д) інтенсивне відтворення.

11. До зовнішніх чинників, що визначають продуктивність праці належать:

а) політичні чинники;

б) законодавчі чинники;

в) ринкові механізми та конкуренція;

г) загальна соціально-економічна ситуація;

д) відносини з контрагентами;

е) організаційна структура підприємства.

12. *Грошові доходи населення включають надходження у вигляді:*

- а) доходів у вигляді заробітної плати;
- б) доходів від здійснення підприємницької діяльності;
- в) пенсій, стипендій та інших соціальних трансфертів;
- г) доходів від надання в оренду (лізинг) нерухомості та рухомого майна;
- д) заробітної плати, отриманої в натуральній формі;
- е) доходів від продажу нерухомого та рухомого майна;
- є) доходів у вигляді активів, що передаються у спадщину.

13. *Системи почасової оплати праці – це:*

- а) акордна;
- б) контрактна;
- в) безтарифна;
- г) проста погодинна;
- д) погодинно-преміальна.

14. *Статистична звітність з праці не включає форми:*

- а) ф. 1-ПВ (кв);
- б) ф. 1-ПВ (міс.);
- в) ф. 1 "Баланс";
- г) ф. 9-ПВ;
- д) ф. 6-ПВ.

Тести закритої форми на правильність розрахунків

15. *Якщо річний обсяг виробництва склав 9 350 тис. грн, середньорічна чисельність персоналу 105 осіб, робітників – 78 осіб, то середньорічна продуктивність праці робітника склала:*

- а) 119,87 тис. грн/особу;
- б) 119,87 тис. грн;
- в) 89,05 тис. грн/особу;
- г) 89,05 тис. грн;
- д) 67,5 тис. грн/ особу;
- е) 67,5 тис. грн.

16. *Якщо середньорічна чисельність персоналу склала 1 450 осіб, чисельність персоналу, звільненого за порушення трудової дисципліни, – 50 осіб, за власним бажанням – 10 осіб, а загальна кількість звільнених – 125 осіб, то коефіцієнт плинності кадрів складає:*

- а) 0,04;
- б) 0,03;
- в) 0,01;
- г) 0,09;
- д) 0,12;
- е) 0,13.

Тести відкритої форми на доповнення

17. Економіка праці – це

18. Стимул – це....

19. Заробітна плата – це

20. Моніторинг соціально-трудової сфери – це....

Стереотипне завдання

Визначить, як змінилася продуктивність праці, якщо у базовому періоді працівниками підприємства було вироблено 10 тис. одиниць продукції та витрачено робочого часу 5 тис. людино-годин, а у звітному періоді – 15,5 тис. одиниць продукції з витратами часу 5,8 тис. людино-годин.

Діагностичне завдання

За підприємством за рік дані подані в таблиці. Розрахуйте планові та фактичні показники годинного, денного та річного виробітку працівників і робітників підприємства. Оцініть ступінь виконання плану за показниками виробітку. Зробіть висновки.

Таблиця

Дані для аналізу продуктивності праці

Показники	За планом	Фактично
Обсяг продукції, млн грн	6 500	6 750
Середньооблікова чисельність працівників, осіб, у тому числі робітників	1 890 1 290	1 875 1 287
Середнє число відпрацьованих днів	252	239
Середня тривалість робочого дня, годин	8,0	7,85

Евристичне завдання.

Зміст завдання: розкрийте порядок визначення показників оцінки міграції населення. Які показники можна визначити за вихідними даними, наведеними в таблиці? Розрахуйте ці показники; зробіть висновки про динаміку наведених у таблиці вихідних даних за областями України.

Зовнішня міграція населення України у звітному році
(дані Державного управління статистики)

Області	Число прибулих, осіб	Число вибулих, осіб	Число прибулих на 1 000 населення, осіб	Число вибулих на 1 000 населення, осіб
Україна	15 127	6 611	6,7	2,9
Області				
Вінницька	590	174	7,3	2,2
Дніпропетровська	1 091	468	6,6	2,8
Полтавська	339	104	4,6	1,4
Рівненська	81	121	1,4	2,1
Сумська	287	98	5,0	1,7
Тернопільська	166	149	3,1	2,8
Харківська	567	415	4,2	3,1

Критерії оцінювання екзаменаційних робіт

Екзаменаційний білет з навчальної дисципліни "Економіка праці" включає двадцять тестів та три завдання практичної спрямованості різного рівня складності, а саме стереотипне, діагностичне й евристичне.

Кожне з завдань оцінюється певною кількістю балів, відповідно до рівня їх складності. Сумарна кількість балів складає 40 відповідно до кваліфікаційних вимог до бакалаврів спеціальності "Управління персоналом та економіка праці".

Тести. Максимальна кількість балів –14.

Кожен тест закритої форми з одиничним вибором і тест закритої форми з множинним вибором оцінюється в 0,5 бала. Кожен тест закритої форми на правильність розрахунків – в 1,5 бала. Тест відкритої форми на доповнення оцінюється в 1 бал.

Стереотипне завдання. Максимальна оцінка завдання – 5 балів, із них:

- 1 – правильний методичний підхід, знання формули для розрахунку;
- 1 – правильний арифметичний розрахунок показника;
- 1 – оформлення рішення завдання: розв'язання, одиниці вимірювання, відповідь;
- 2 – наявність обґрунтованих висновків про динаміку показників.

Діагностичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 9 балів, із них:

- 2 – правильний методичний підхід, знання формул для розрахунку;
- 2 – правильний арифметичний розрахунок показників;

2 – оформлення рішення завдання: хід розрахунків, одиниці вимірювання, необхідні пояснення;

3 – наявність обґрунтованих висновків про динаміку показників.

Евристичне завдання. Максимальна оцінка завдання – 12 балів, із них:

2 – володіння теоретичними знаннями та їх застосування для вирішення поставленої проблеми;

2 – послідовність та аргументованість викладення матеріалу;

2 – застосування творчого підходу до вирішення поставленої проблеми;

2 – оригінальність підходу до виконання завдання та подання результату;

4 – наявність обґрунтованих висновків щодо вирішення поставленої проблеми.

5-й семестр (ПМК). Система контролю результатів успішності засвоєння знань, умінь, комунікацій, автономності та відповідальності студентів, що відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій України з навчальної дисципліни, включає: поточний; модульний (відповідно до визначеного змістового модуля); підсумковий/семестровий контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік, – 60 балів). Поточний контроль проводиться у вигляді усних опитувань, поточних контрольних робіт, доповідей, підготовки есе та наукових статей.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять і перевірки домашніх завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

уміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків;

логіка, структура, стиль викладення матеріалу в письмових роботах і виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У ході оцінювання письмових завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності подання виконаних завдань викладачу.

Письмова контрольна робота включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина та міцність знань, рівень мислення; уміння систематизувати знання за окремими темами; вміння робити обґрунтовані висновки; володіння категорійним апаратом; навички і прийоми виконання практичних завдань; вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних і семінарських заняттях.

Підготовка статей (есе). За вибором студент може виконати статтю або есе. Вибір теми здійснюється студентом самостійно в рамках тематики навчальної дисципліни. 10 балів студент отримує у випадку дотримання вимог до структури статті та її опублікування. 5 балів, якщо структура статті дотримана, проте вона не опублікована. Есе оцінюється у 10 балів у випадку повного розкриття теми, за наявності недоліків оцінка знижується.

Критеріями оцінювання статті (есе) є:

здатність проводити критичне і незалежне оцінювання певних проблемних питань;

уміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції щодо певного проблемного питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка й обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подання матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Модульний контроль проводиться у формі колоквиуму. Колоквиум є проміжним міні-екзаменом, що проводиться з ініціативи викладача з ме-

тою оцінювання поточного рівня знань студентів. Структура завдання для колоквіуму містить, як і в 5-му семестрі, стереотипні, діагностичні та евристичні завдання. Колоквіум містить дві складові: лекційну (теоретичну) та практичну. Він проводиться у письмовій формі після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал і виконані практичні (семінарські) завдання у межах кожного зі змістових модулів. Таким чином, після вивчення тем 13 – 17 (модуль 3) студенти денної форми навчання виконують завдання для колоквіуму за модулем 3. Відповідно після вивчення тем 18 – 23 (модуль 4) – завдання до колоквіуму за модулем 4. Завдання до колоквіуму містить два завдання з лекційного модуля та три – з практичного. Зразки завдань до колоквіумів 3 і 4 аналогічні зразку за модулем 1.

Критерії оцінювання колоквіумів за модулями 3 і 4.

Кожне завдання модульного контролю оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок за теоретичну та практичну складові.

Теоретична складова оцінюється в 4 бали:

перше питання – 2 бали;

друге питання – 2 бали.

Практична складова оцінюється в 8 балів:

стереотипне завдання – 2 бали;

діагностичне завдання – 2 бали;

евристичне завдання – 4 бали.

Загальна кількість балів за колоквіум складає 12.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі заліку. Залік виставляється за сумою балів, набраних за результатами поточного контролю.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Розподіл навантаження та порядок накопичення балів за тижнями наведений у Технологічній карті накопичувальних рейтингових балів.

Загальна за результатами всіх видів контролю максимальна кількість балів за навчальну дисципліну – 100, мінімальна – 60. За результатами успішності студентів вивчення навчальної дисципліни може бути зараховано, не зараховано з можливістю повторного складання або не зараховано з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни. Систему оцінювання рівня сформованості компетентності за четвертим семестром (іспит) наведено у табл. 11.1.

Система оцінювання рівня сформованості компетентності
(4-й семестр, іспит)

Професійні компетентності	Тиждень	Години	Методи та форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей			
					Форми контролю	Максимальний бал		
1	2	3	4		5	6		
Змістовий модуль 1. Сутність та макроекономічні аспекти економіки праці								
Здатність забезпечувати організацію економіки праці	Здатність до обґрунтування необхідності управління соціально-трудохими відносинами на підприємстві	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Економіка праці як напрям наукових досліджень і навчальна дисципліна	Робота на лекції	0,2
				2	Семинарське заняття	Семинарське заняття 1. 1. Сутність, предмет, об'єкт навчальної дисципліни. 2. Сутність поняття "праця". 3. Сутність поняття "економіка праці". 4. Визначення поняття "соціально-трудохи відносини". 5. Визначення поняття "якість трудового життя". 6. Взаємозв'язок навчальної дисципліни "Економіка праці" із іншими дисциплінами	Активна робота на парі	0,2
			СРС	5	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: праця і соціально-трудохи відносини як предмет наукового економічного дослідження; структура та логіка курсу. Підготовка до семинарського заняття за питаннями: категоріальний апарат економіки праці; становлення соціально-трудохих відносин в Україні	Перевірка домашніх завдань	–
	Здатність управляти трудовими процесами	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності	Робота на лекції	0,2
				2	Практичне заняття	Практичне заняття 1 1. Оцінювання забезпеченості трудовими ресурсами на макрорівні. 2. Баланс трудових ресурсів	Активна робота на парі	0,2
			СРС	5	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: еволюція праці як чинника виробництва; гуманізація праці. Підготовка до практичного заняття за питанням: особливості управління трудовими ресурсами в сфері праці	Перевірка домашніх завдань	–

1	2	3	4		5	6			
Здатність до проектування системи управління соціально-трудовами відносинами	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Соціально-трудова відносинами як система	Робота на лекції	0,2		
			2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 2 1. Сучасне розуміння соціально-трудова відносин. 2. Загальні складові системи СТВ та їх характеристика. 3. Роботодавці та їх об'єднання в системі СТВ. 4. Наймані працівники та їх представницькі органи в системі СТВ. 5. Держава як суб'єкт СТВ	Активна робота на парі	0,2		
						Експрес-опитування	5		
		СРС	5	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: еволюція поняття "соціально-трудова відносин"; форми соціально-трудова відносин. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: класична та неокласична теорії становлення та сутності соціально-трудова відносин; монетаристи та неокласичний синтез	Перевірка домашніх завдань	0,5		
			4	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Населення та трудовий потенціал	Активна робота на парі	0,2
					2	Практичне заняття	Практичне заняття 2 1. Визначення показників структури та складу трудових ресурсів. 2. Визначення показників руху, міграції та структури населення		0,2
5	СРС	5	Підготовка до заняття	Вивчення лекційних питань: відтворення ресурсів для праці; динаміка змін у структурі населення України; динаміка змін у структурі населення світового суспільства. Підготовка до практичного заняття за питанням: сутність і методика розрахунку чисельності економічно активного населення	Перевірка домашніх завдань	0,5			
Здатність забезпечувати організацію економіки праці	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Ринок праці	Робота на лекції	0,2		
			2	Практичне заняття	Практичне заняття 3 1. Визначення показників зайнятості та економічної активності населення	Активна робота на парі	0,2		
		СРС	5	Підготовка до заняття	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: сегменти ринку праці; попит і пропозиція на ринку праці. Підготовка до практичного заняття за питаннями: сутність та методика розрахунку чисельності та рівня зайнятих; методика розрахунку рівня безробіття	Контрольна робота	5		
						Перевірка домашніх завдань	0,5		

1	2	3	4		5	6	
Здатність окреслювати перспективи підвищення зайнятості	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Регулювання зайнятості населення	Робота на лекції	0,2
			2	Практичне заняття	Практичне заняття 4 1. Оцінювання структури безробітного населення. 2. Визначення показників рівня безробіття	Активна робота на парі	0,2
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: форми безробіття; державна політика в сфері зайнятості. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: кон'юнктура й особливості ринку праці; особливості пропозиції праці у кризовій економіці	Перевірка домашніх завдань	0,5
Здатність вирішувати соціально-трудові спори та протиріччя	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Соціальне партнерство	Робота на лекції	0,2
			2	Практичне заняття	Семінарське заняття 3 1. Об'єктивні передумови виникнення соціального партнерства. 2. Характеристика суб'єктів соціального партнерства. 3. Обґрунтування умов розвитку соціального партнерства в Україні. 4. Розв'язання практичних ситуацій щодо вирішення трудових конфліктів в організації з використанням основ законодавства з праці	Активна робота на парі Колоквіум	0,2 6
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: система заходів державного регулювання СТВ. Підготовка до заняття за питанням: механізм регулювання соціального партнерства	Перевірка домашніх завдань	0,5
Змістовий модуль 2. Мікроекономічні аспекти економіки праці							
Здатність оцінювати рівень продуктивності праці на підприємстві	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Сутність, чинники та резерви зростання продуктивності праці	Робота на лекції	0,2
			2	Практичне заняття	Практичне заняття 5 1. Визначення рівня та динаміки продуктивності праці	Активна робота на парі	0,2
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питанням: продуктивність і рентабельність праці	Перевірка домашніх завдань	0,5

1	2	3	4		5	6				
Здатність до обґрунтування резервів зростання продуктивності праці та напрямів удосконалення організації оплати праці на підприємстві	Здатність оцінювати рівень продуктивності праці	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Сутність, чинники та резерви зростання продуктивності праці	Робота на лекції	0,2		
			Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне заняття 6 2. Факторний аналіз продуктивності праці	Активна робота на парі	0,2		
			СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття за питанням: визначення впливу інтенсивності праці та рівень продуктивності праці	Перевірка домашніх завдань	0,5		
		10	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці	Робота на лекції	0,2		
				2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 4 1. Оплата праці в бюджетній сфері. 2. Умови застосування змішаних і диференційованих систем оплати праці. 3. Характеристика й умови застосування безтарифної системи оплати праці. 4. Гнучкі системи оплати праці. 5. Контрактна система	Активна робота на парі	0,2		
				5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття за питанням: моделі мотивування ефективної роботи підприємства і його підрозділів	Експрес-опитування	5		
			СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття за питанням: моделі мотивування ефективної роботи підприємства і його підрозділів	Перевірка домашніх завдань	0,5		
				11	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці	Робота на лекції	0,2
					Ауд.	2	Практичне заняття	Практичне завдання 7 1. Визначення погодинного заробітку	Активна робота на парі	0,2
	СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття за питанням: визначення видів компенсацій за роботу в несприятливих умовах праці	Перевірка домашніх завдань	0,5				
	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці	Робота на лекції	0,2			
			2	Практичне заняття	Практичне заняття 8 1. Визначення відрядного заробітку. 2. Розподіл колективного заробітку	Активна робота на парі	0,2			
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття за питанням: порівняльна характеристика погодинної і відрядної форм оплати праці	Контрольна робота	5			
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття за питанням: порівняльна характеристика погодинної і відрядної форм оплати праці	Перевірка домашніх завдань	0,5			
		СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття за питанням: порівняльна характеристика погодинної і відрядної форм оплати праці	Перевірка домашніх завдань	0,5			

1	2	3	4		5	6		
Здатність до обґрунтування резервів зростання продуктивності праці та напрямів удосконалення організації оплати праці	Здатність до здійснення аналізу і планування трудових показників	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Аналіз і планування трудових показників	Робота на лекції	0,2
				2	Практичне заняття	Практичне заняття 9 1. Аналіз складу та руху працівників на підприємстві. 2. Факторний аналіз показників з праці	Активна робота на парі	0,2
			5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття за питаннями: економічний аналіз у трудовій сфері; застосування інструкції зі статистики кількості працівників	Перевірка домашніх завдань	0,5	
		14	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Аналіз і планування трудових показників	Робота на лекції	0,2
				2	Практичне заняття	Практичне заняття 10 1. Аналіз виконання плану основних показників із праці	Активна робота на парі Доповідь	0,2 5
			5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями розроблення структури плану з праці та системи показників, що його формують, на прикладі машинобудівного підприємства	Перевірка домашніх завдань	0,5	
	15	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Звітність і аудит у сфері праці	Робота на лекції	0,1	
			2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 5 1. Основні напрями аудиту у сфері праці. 2. Підходи до класифікації аудиту персоналу. 3. Склад і змістовність форм статистичної звітності з праці. 4. Процедури аудиту персоналу	Активна робота на парі Колоквіум	0,1 6	
		2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: етапи і методи проведення аудиту в сфері праці; ефективність аудиту персоналу	Перевірка домашніх завдань	0,5		
	16	Ауд.	2	Лекція	Тема 12. Організація та нормування праці	Робота на лекції	0,1	
			2	Практичне заняття	Практичне заняття 11 1. Визначення норм часу на виконання робіт. 2. Аналіз обґрунтованості норм з праці	Активна робота на парі Есе	0,1 10	

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4				5	6		
	16	СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття за питаннями: нормативні матеріали для організації і нормування праці; система норм і нормативів праці в різних країнах світу; зарубіжний досвід організації праці на підприємствах				Перевірка домашніх завдань	0,5
СЕСІЯ	Ауд.	2	Передекзаменаційна консультація	Розв'язання практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю				Підсумковий контроль	40	
		2	Екзамен	Виконання завдань екзаменаційного білету						
	СРС	8	Підготовка до екзамену	Повторення матеріалів змістових модулів						
Усього годин		150	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни						100	
з них										
аудиторні		64	43 %	поточний контроль				60		
самостійна робота		86	57 %	підсумковий контроль				40		

Розподіл балів у межах тем змістових модулів у 4-му семестрі наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами (4-й семестр, іспит)

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий тест (екзамен)	Сума	
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2				40	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			T12
0,4	0,4	5,9	0,9	5,9	0,9	0,9	1,8	12,7	6,8	0,7			10,7
Колоквіум							Колоквіум						
6							6						

Примітка. T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання у 4-му семестрі, наведено в табл. 11.3.

Розподіл балів за тижнями (4-й семестр, іспит)

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Практичні заняття	Семінарські заняття	Перевірка есе	Презентація	Експрес-опитування	Перевірка домашніх завдань	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього	
Забезпечувати організацію економіки праці	Тема 1. Економіка праці як напрям наукових досліджень й навчальна дисципліна	1 тиждень	0,2	-	0,2	-	-	-	-	-	0,4	
	Тема 2. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності	2 тиждень	0,2	0,2	-	-	-	-	-	-	0,4	
	Тема 3. Соціально-трудові відносини як система	3 тиждень	0,2	-	0,2	-	-	5	0,5	-	-	5,9
	Тема 4. Населення та трудовий потенціал	4 тиждень	0,2	0,2	-	-	-	-	0,5	-	-	0,9
	Тема 5. Ринок праці	5 тиждень	0,2	0,2	-	-	-	-	0,5	5	-	5,9
	Тема 6. Регулювання зайнятості населення	6 тиждень	0,2	0,2	-	-	-	-	0,5	-	-	0,9
	Тема 7. Соціальне партнерство	7 тиждень	0,2	-	0,2	-	-	-	0,5	-	6	6,9
Здатність до обґрунтування резервів зростання продуктивності праці та напрямів удосконалення організації оплати праці	Тема 8. Сутність, чинники та резерви зростання продуктивності праці	8 тиждень	0,2	0,2	-	-	-	-	0,5	-	-	0,9
		9 тиждень	0,2	0,2	-	-	-	-	0,5	-	-	0,9
	Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці	10 тиждень	0,2	0,2	-	-	-	5	0,5	-	-	5,9
		11 тиждень	0,2	0,2	-	-	-	-	0,5	-	-	0,9
		12 тиждень	0,2	0,2	-	-	-	-	0,5	5	-	5,9
	Тема 10. Аналіз і планування трудових показників	13 тиждень	0,2	0,2	-	-	-	-	0,5	-	-	0,9
		14 тиждень	0,2	0,2	-	-	5	-	0,5	-	-	5,9
	Тема 11. Звітність і аудит у сфері праці	15 тиждень	0,1	0,1	-	-	-	-	0,5	-	6	6,7
	Тема 12. Організація та нормування праці	16 тиждень	0,1	0,1	-	10	-	-	0,5	-	-	10,7
Усього		3	2,4	0,6	10	5	10	7	10	12	60	

У 5-му семестрі вивчення дисципліни закінчується заліком. Оцінювання рівня сформованості компетентностей наведено в табл. 11.4.

Система оцінювання рівня сформованості компетентності
(5-й семестр, залік)

Професійні компетентності	Тиждень	Години	Методи та форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей			
					Форми контролю	Максимальний бал		
1	2	3	4		5	6		
Змістовий модуль 3. Соціальні аспекти економіки праці								
Здатність до обґрунтування соціальних аспектів економіки праці	Здатність здійснювати моніторинг соціально-трудової сфери (СТС)	1	СРС	2	Лекція	Тема 13. Моніторинг соціально-трудової сфери	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 6 1. Сутність моніторингу соціально-трудових відносин як складової соціального моніторингу. 2. Складові моніторингу соціально-трудової сфери	Активна робота на парі	0,5
				4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: джерела інформації про стан соціально-трудової сфери; організація моніторингу соціально-трудової сфери в Україні. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: методика розрахунку коефіцієнта природного приросту та інтенсивності міграції населення; методика розрахунку коефіцієнту загального приросту населення; оцінювання динаміки показників зайнятості та економічної активності	Перевірка домашніх завдань	–
	Складати перспективні плани розвитку соціальної політики	2	СРС	2	Лекція	Тема 14. Соціальна політика	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 7 1. Сутність соціальної політики, її мета та завдання. 2. Інституційні основи соціальної політики. 3. Нормативно-правова база соціальної політики. 4. Характеристика складових соціального захисту та їх розвитку в Україні	Активна робота на парі	0,5
				4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: роль соціальної політики в розвитку ринкової економіки та задовільненні соціальних потреб. Підготовка до семінарського заняття за питанням: структура соціальної сфери	Перевірка домашніх завдань	1
Презентація	5							

1	2	3	4		5	6	
Здатність до обґрунтування соціальних аспектів економіки праці	Складати перспективні плани розвитку соціальної політики	3	2	Лекція	Тема 14. Соціальна політика	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Практичне заняття 12 1. Розрахунок розміру субсидії та соціальної допомоги. 2. Макроекономічний аналіз витрат на розвиток соціальної сфери	Активна робота на парі	0,5
			4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: соціальна сфера та її роль у вирішенні соціальних проблем. Підготовка до практичного заняття за питанням: інструменти соціальної політики	Перевірка домашніх завдань	1
	Здатність виявляти резерви підвищення якості життя населення	4	2	Лекція	Тема 15. Рівень і якість життя населення та його регулювання	Робота на лекції	0,5
			2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 8 1. Етимологія поняття "якість трудового життя". 2. Показники оцінки якості трудового життя. 3. Соціальна й економічна складові якості трудового життя. Шляхи підвищення якості трудового життя в Україні	Активна робота на парі	0,5
			4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: кадрове планування; порівняльна характеристика методів планування персоналу	Перевірка домашніх завдань	1
	Здатність до опрацювання міжнародного досвіду в соціально-трудої сфері	5	2	Лекція	Тема 16. Діяльність Міжнародної організації праці	Робота на лекції	0,5
			2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 9 1. Створення, розвиток і завдання Міжнародної організації праці. 2. Роль Міжнародної організації праці в регулюванні соціально-трудоих відносин. 3. Структура Міжнародної організації праці та її основні документи. 4. Методи роботи й основні сфери діяльності Міжнародної організації праці. 5. Україна та Міжнародна організація праці	Активна робота на парі	0,5
			4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: міжнародні акти про економічні, соціальні та культурні права людини. Підготовка до семінарського заняття за питанням: організація діяльності СТВ України в МОП	Перевірка домашніх завдань	1

Продовження табл. 11.4

1	2	3	4		5	6	
Здатність застосовувати міжнародний досвід регулювання СТС у вітчизняній практиці	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 16. Діяльність Міжнародної організації праці	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Практичне заняття 13 1. Аналіз проектів Міжнародної організації праці в Україні	Активна робота на парі	0,5
			Контрольна робота	6			
	7	Ауд.	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: пріоритетні напрями діяльності Міжнародної організації праці. Підготовка до практичного заняття аналізу проектів МОП в Україні	Перевірка домашніх завдань	1
			2	Лекція	Тема 17. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудова відносин	Робота на лекції	0,5
		2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 10 1. Моделі соціального партнерства та регулювання соціально-трудова відносин. 2. Досвід розвинутих країн у регулюванні соціально-трудова відносин	Активна робота на парі	0,5	
	Колоквіум	12					
	СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: основні сфери використання програм регулювання соціально-трудова відносин у міжнародній практиці. Підготовка до семінарського заняття за питанням: основні напрями вдосконалення нормотворчої діяльності МОП	Перевірка домашніх завдань	1	
Змістовий модуль 4. Основи управління трудовими ресурсами							
Здатність оцінювати рівень людського розвитку країн	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 18. Людський розвиток – мета та критерій соціально-економічного прогресу	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Практичне заняття 14 1. Розрахунок індексу людського розвитку	Активна робота на парі	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питанням: індекс людського розвитку регіонів України. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: взаємозв'язок економічного зростання, зайнятості та людського розвитку; рівень життя, нерівність і людський розвиток; звіти ООН про людський розвиток	Перевірка домашніх завдань	1

1	2	3	4	5	6				
Здатність до удосконалення управління трудовими ресурсами	Здатність до управління розвитком людського капіталу	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 19. Людський капітал як реалізований трудовий потенціал	Робота на лекції	0,5	
			2	Семінарське заняття	Семінарське заняття	1. Принципи управління людським капіталом. 2. Процес управління людським капіталом. 3. Основні методи оцінювання людського капіталу. 4. Ефективність управління людським капіталом	Активна робота на парі	0,5	
							Презентація	5	
		СРС	4	Підготовка до занять	Підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу, вивчення лекційних питань: розвиток концепції людського капіталу; інвестиції в людський капітал. Підготовка до практичного заняття за питаннями: вирішення завдання щодо оцінювання трудового потенціалу; чинники впливу на трудовий потенціал	Перевірка домашніх завдань	1		
		Здатність виявляти напрями підвищення ефективності управління персоналом	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 20. Основи управління персоналом	Робота на лекції	0,5
					2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 12 1. Принципи розроблення та елементи кадрової політики. 2. Процес кадрового планування. 3. Основні методи управління персоналом. 4. Ефективність управління персоналом	Активна робота на парі	0,5
	4			Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: суспільна організація праці; умови праці та чинники їх формування	Перевірка домашніх завдань	1		
	11		Ауд.	2	Лекція	Тема 20. Основи управління персоналом	Робота на лекції	0,5	
				2	Практичне заняття	Практичне заняття 15 1. Оцінювання економічної ефективності управління персоналом. 2. Оцінювання організаційної ефективності управління персоналом	Активна робота на парі	0,5	
			СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: суспільна організація праці умови праці та чинники їх формування	Перевірка домашніх завдань	1	

Продовження табл. 11.4

1	2	3	4		5	6		
Здатність до удосконалення управління трудовими ресурсами	Здатність виявляти резерви підвищення якості робочої сили	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 21. Якість робочої сили	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 13 1. Шляхи підвищення конкурентоспроможності персоналу на ринку праці. 2. Якість робочої сили. 3. Форми підвищення кваліфікації. 4. Зарубіжний досвід підвищення кваліфікації та перепідготовки персоналу	Активна робота на парі	0,5
			4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу за питаннями: освіта – база професіоналізації і соціальна гарантія; урахування нахилів, здібностей у виборі професії і роботи. Підготовка до семінарського заняття за питаннями: самомаркетинг; основні напрями пошуку роботи	Поточна контрольна робота	6	
		13	Ауд.	2	Лекція	Тема 22. Види, джерела та структура доходів населення	Перевірка домашніх завдань	1
				2	Практичне заняття	Практичне заняття 16 1. Визначення номінальних і реальних доходів на душу населення. 2. Індексація заробітної плати в організації	Робота на лекції	0,5
			4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: динаміка доходів і витрат населення; принципи формування доходів у ринковій економіці; продуктивність і рентабельність праці як основні показники її ефективності; функціональний і особистий розподіл доходів	Активна робота на парі	0,5	
	14	Ауд.	2	Лекція	Тема 23. Диференціація доходів населення	Перевірка домашніх завдань	1	
			2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 14, 15 1. Джерела доходів населення. 2. Заробітна плата та динаміка її зміни в Україні. Колоквіум	Робота на лекції	0,5	
		СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: освіта, культура, інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку. Підготовка до колоквіуму	Активна робота на парі	0,5	
			4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питаннями: освіта, культура, інтелектуальний потенціал як чинники людського розвитку. Підготовка до колоквіуму	Колоквіум	12	
						Перевірка домашніх завдань	1	

Закінчення табл. 11.4

1	2	3	4			5	6	
		15	Ауд.	2	Лекція	Тема 23. Диференціація доходів населення	Робота на лекції	0,5
				2	Семінарське заняття	Семінарське заняття 15 1. Поняття диференціації доходів населення. 2. Показники диференціації доходів населення. 3. Чинники диференціації доходів населення та методи їх вимірювання	Активна робота на парі	0,5
		15	СРС	4	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до заняття, огляд теоретичного матеріалу за питанням: порівняльна характеристика методик оцінювання рівня життя	Підготовка есе (статті)	10
								Перевірка домашніх завдань
Всього годин			120	Загальна максимальна кількість балів по дисципліні			100	
							з них	
							поточний контроль:	100
							підсумковий контроль:	100

Розподіл балів у межах тем змістових модулів у 5-му семестрі наведено в табл. 11.5.

Таблиця 11.5

Розподіл балів за темами (5-й семестр, залік)

Поточне тестування та самостійна робота											Сума
Змістовий модуль 3					Змістовий модуль 4						
T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	100
1	9	7	15	2	2	7	9	8	2	14	
Колоквіум					Колоквіум						
12					12						

Примітка. T13, T14 ... T23 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання у 5-му семестрі, наведено в табл. 11.6.

Розподіл балів за тижнями (5-й семестр, залік)

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Семінарські заняття	Есе	Презентація	Експрес-опитування	Перевірка домашніх завдань	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього
Здатність до обґрунтування соціальних аспектів економіки праці	Тема 13	1 тиждень	0,5	0,5	–	–	–	–	–	–	–	1
	Тема 14	2 тиждень	0,5	0,5	–	–	5	–	1	–	–	7
		3 тиждень	0,5	–	0,5	–	–	–	1	–	–	2
	Тема 15	4 тиждень	0,5	0,5	–	–	–	5	1	–	–	7
	Тема 16	5 тиждень	0,5	0,5	–	–	–	5	1	–	–	7
		6 тиждень	0,5	–	0,5	–	–	–	1	6	–	8
Тема 17	7 тиждень	0,5	0,5	–	–	–	–	1	–	12	14	
Здатність до удосконалення управління трудовими ресурсами	Тема 18	8 тиждень	0,5	0,5	–	–	–	–	1	–	–	2
	Тема 19	9 тиждень	0,5	0,5	–	–	5	–	1	–	–	7
	Тема 20	10 тиждень	0,5	0,5	–	–	–	5	1	–	–	7
		11 тиждень	0,5	–	0,5	–	–	–	1	–	–	2
	Тема 21	12 тиждень	0,5	0,5	–	–	–	–	1	6	–	8
	Тема 22	13 тиждень	0,5	–	0,5	–	–	–	1	–	–	2
	Тема 23	14 тиждень	0,5	0,5	–	–	–	–	1	–	12	14
15 тиждень		0,5	0,5	–	10	–	–	1	–	–	12	
Усього			7,5	5,5	2	10	10	15	14	12	24	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.7).

Таблиця 11.7

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудова відносини : підручник / О. А. Грішнова. – 5-те вид., онов. – Київ : Знання, 2011. – 390 с.
2. Гриньова В. М. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посіб. / В. М. Гриньова. – Київ : Знання, 2010. – 310 с.
3. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посіб. / за ред. Г. В. Назарової. – Київ : Знання, 2012. – 573 с.
4. Економіка праці та соціально-трудова відносини : підручник / А. М. Колот [та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук., проф. А. М. Колота ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". – Київ : КНЕУ, 2009. – 711 с.

12.2. Додаткова

5. Акіліна О. В. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посіб. / О. В. Акіліна, Л. М. Ільч. – Київ : Алерта, 2010. – 733 с.
6. Березюк А. М. Економіка праці й соціально-трудова відносини : навч. посіб. / А. М. Березюк, С. М. Мельніков, О. С. Попов ; Нац. аеро-косм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т". – Харків : ХАІ, 2011. – 105 с.
7. Гаврилук Л. А. Економіка праці і соціально-трудова відносини : навч. посіб. / Л. А. Гаврилук, А. Л. Бержанір, М. І. Дяченко ; за ред. проф. Л. А. Гаврилюка ; Уман. нац. ун-т садівництва. – Умань : [б. в.], 2011. – 416 с.
8. Гармідер Л. Д. Економіка праці і соціально-трудова відносини : навч. посіб. / Л. Д. Гармідер, С. О. Філатова ; Дніпропетровський ун-т економіки та права. – Дніпропетровськ : Вид. ДУЕП, 2009. – 638 с.
9. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудова відносини : практикум : навч. посіб. / О. А. Грішнова, О. М. Білик. – Київ : Знання, 2012. – 286 с.
10. Економіка праці і соціально-трудова відносини : навч. посіб. / І. В. Багорова, Н. І. Редіна, О.О. Гетьман [та ін.]; за заг. ред. І. В. Багрової; Дніпропетр. держ. фінанс. акад. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. фінанс. акад., 2014. – 581 с.

11. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посіб. / С. М. Пилипенко, М. В. Горобинська, Л. І. Піддубна, та ін.; за ред. С. М. Пилипенко. – Харків : ХНЕУ, 2008. – 296 с.

12. Іляш О. І. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посіб. / О. І. Іляш, С. С. Гриневич. – Київ : Знання, 2010. – 476 с.

13. Калина А. В. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / А. В. Калина ; Міжрегіон. акад. упр. персоналом. – Київ : Персонал, 2014. – 4987 с.

14. Управління персоналом та економіка праці : [навч. посіб.] / [М. І. Погорелов та ін.] ; за ред. проф. Погорелова М. І. [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Щедра садиба плюс; НТУ "ХПІ", 2015. – 521 с.

12.3. Інформаційні ресурси

15. Державний комітет статистики України. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

16. Журнал "Управление персоналом". – Режим доступа : <http://www.top-personal.ru/>.

17. Інститут демографії та соціальних досліджень Національної академії наук України. – Режим доступу : <http://www.idss.org.ua/>.

18. Співтовариство кадровиків і спеціалістів з управління персоналом. – Режим доступу : <http://hrliga.com/>.

12.4. Методичне забезпечення

19. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посіб. / за ред. Г. В. Назарової. – Київ : Знання, 2012. – 573 с.

20. Мішина С. В. Робоча програма навчальної дисципліни "Економіка праці та соціально-трудова відносини" для студентів напряму підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці" денної форми навчання / уклад. С. В. Мішина, Н. К. Назаров. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 62 с.

21. Мішина С. В. Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни "Економіка праці та соціально-трудова відносини" / С. В. Мішина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view>.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Економіка праці" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Сутність та макроекономічні аспекти економіки праці					
Тема 1. Економіка праці як напрям наукових досліджень і навчальна дисципліна					
Здатність до обґрунтування необхідності управління соціально-трудовами відносинами на підприємстві	Категоріальний апарат навчальної дисципліни	Сутність економіки праці та соціально-трудо-вих відносин	Здійснювати критичне оцінювання існуючих визначень понять і категорій, що стосують-ся соціально-трудової сфери	Оцінювати розвиток комунікацій в соціаль-но-трудо-вій сфері	Обирати та обґрун-товувати програми розвитку соціально-трудової сфери Ук-раїні
Тема 2. Праця як сфера життя людини та провідний чинник економічної діяльності					
Здатність управля-ти трудовими про-цесами	Роль праці у фор-муванні суспіль-ства та особис-тості	Сутність та види праці	Аналізувати види пра-ці, що застосовують на різних посадах	Формувати міжосо-бістісні комунікації в процесі праці	Розробляти пропо-зиції щодо вдоско-налення процесу праці
Тема 3. Соціально-трудо-ві відносини як система					
Здатність до проєк-тування системи управління соці-ально-трудовами відносинами	Елементи сис-теми соціально-трудо-вих відно-син	Сутність системи соці-ально-трудо-вих відносин	Формувати систему взаємозв'язків між еле-ментами соціально-трудо-вих відносин	Здійснювати збиран-ня та оброблення інформації про соці-ально-трудо-ві процеси на підприємстві	Розробляти заходи щодо підвищення ефективності управ-ління соціально-тру-довою сферою

1	2	3	4	5	6
Тема 4. Населення та трудовий потенціал					
Здатність характеризувати демографічну структуру населення	Загальна характеристика трудового потенціалу	Характеристика та структура трудових ресурсів, їх кількісні та якісні характеристики	Оцінювати трудовий потенціал підприємства	Формувати звіти за результатами оцінювання трудового потенціалу	Приймати рішення щодо подальшого розвитку трудового потенціалу
Тема 5. Ринок праці					
Здатність приймати рішення щодо вибору напрямів розвитку ринку праці	Засади державного регулювання ринку праці	Елементи ринку праці	Оцінювати показники розвитку ринку праці	Формувати інформаційне забезпечення оцінки показників ринку праці	Приймати рішення щодо перспектив працевлаштування
Тема 6. Регулювання зайнятості населення					
Здатність окреслювати перспективи підвищення зайнятості	Законодавче регулювання зайнятості в Україні	Сутність понять "зайнятість", "безробіття", їх види та показники	Розв'язувати завдання на обчислення показників зайнятості та безробіття	Формувати міжособистісні комунікації в державній службі зайнятості	Контролювати зміни показників зайнятості та безробіття
Тема 7. Соціальне партнерство					
Здатність вирішувати соціально-трудова спори та суперечки	Законодавчі акти з питань регулювання соціального партнерства	Сутність і змістовність соціально-партнерських відносин	Складати проекти колективних договорів	Формувати інформаційну взаємодію між учасниками соціального партнерства	Розробляти рекомендації щодо вирішення трудових конфліктів і суперечностей
Змістовий модуль 2. Мікроекономічні аспекти економіки праці					
Тема 8. Сутність, чинники та резерви зростання продуктивності праці					
Здатність оцінювати рівень продуктивності праці на підприємстві	Сутність поняття продуктивності праці	Методи оцінювання та вимірники продуктивності праці	Розраховувати продуктивність праці	Доводити до відома персоналу інформацію про динаміку продуктивності праці	Організувати контроль за впровадженням резервів зростання продуктивності праці

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Організація заробітної плати та стимулювання праці					
Здатність удосконалювати організацію оплати праці на підприємстві	Сутність тарифного нормування праці	Системи оплати праці на підприємстві	Здійснювати нарахування заробітної плати та визначення її структури	Формувати інформаційне забезпечення в системі преміювання	Приймати рішення щодо удосконалення організації оплати праці
Тема 10. Аналіз і планування трудових показників					
Здатність до здійснення аналізу та планування трудових показників	Завдання аналізу та планування в сфері праці	Методика розрахунку та планування трудових показників	Обчислювати, аналізувати та планувати показники з праці	Створювати бази даних для аналізу та планування трудових показників	Приймати рішення за результатами аналізу та планування трудових показників
Тема 11. Звітність і аудит у сфері праці					
Здатність організувати проведення внутрішнього аудиту у сфері праці	Порядок заповнення форм статистичної звітності з праці	Порядок ведення обліку праці та складання відповідної звітності	Складати програми внутрішнього аудиту у сфері праці	Своєчасно надавати статистичну звітність з праці зовнішнім і внутрішнім користувачам	Складати та контролювати правильність оформлення звітної документації з праці
Тема 12. Організація та нормування праці					
Здатність до удосконалення організації та нормування праці на підприємстві	Теорія організації та нормування праці	Порядок організації та нормування праці	Розв'язувати завдання з оцінювання стану організації та нормування праці	Формувати інформаційне забезпечення в сфері організації та нормування праці	Розробляти заходи щодо удосконалення організації та нормування праці
Змістовий модуль 3. Соціальні аспекти економіки праці					
Тема 13. Моніторинг соціально-трудої сфери					
Здатність здійснювати моніторинг соціально-трудої сфери (СТС)	Показники моніторингу СТС	Структура системи моніторингу соціально-трудої сфери	Розраховувати показники моніторингу СТС	Здійснювати доведення інформації про стан СТС до користувачів	Контролювати правильність розрахунку показників моніторингу СТС

1	2	3	4	5	6
Тема 14. Соціальна політика					
Складати перспективні плани розвитку соціальної політики	Законодавча база з питань соціальної політики	Завдання, функції, принципи соціальної політики держави	Оцінювати стан розвитку соціальної політики в країні	Доводити до суб'єктів СТВ інформацію про соціальні програми	Здійснювати контроль за виконанням соціальних програм
Тема 15. Рівень і якість життя населення та його регулювання					
Здатність виявляти резерви підвищення якості життя населення	Засади державного регулювання якості життя населення	Показники якості життя населення	Розраховувати значення показників якості життя населення	Формувати інформаційне забезпечення оцінювання якості життя населення	Контролювати якість інформаційного та методичного забезпечення оцінки якості життя
Тема 16. Діяльність Міжнародної організації праці					
Здатність до опрацювання міжнародного досвіду в соціально-трудоцій сфері	Конвенції міжнародної організації праці (МОП)	Роль МОП та її вплив на розвиток соціально-трудоцій відносин	Аналізувати можливість імплементації міжнародних норм в Україні	Інформувати користувачів про програми МОП в Україні	Приймати рішення щодо практичної реалізації міжнародних норм
Тема 17. Міжнародний досвід регулювання соціально-трудоцій відносин					
Здатність застосовувати міжнародний досвід регулювання СТС у вітчизняній практиці	Міжнародні правові акти	Особливості управління соціально-трудоцій сферою в зарубіжних країнах	Аналізувати міжнародний досвід регулювання соціально-трудоцій відносин	Формувати систему комунікацій на основі міжнародного досвіду	Обирати форми контролю за організацією соціально-трудоцій відносин
Змістовий модуль 4. Основи управління трудовими ресурсами					
Тема 18. Людський розвиток – мета та критерій соціально-економічного прогресу					
Здатність оцінювати рівень людського розвитку країн	Категорійний апарат оцінювання людського розвитку	Методика визначення індексу людського розвитку	Розв'язувати завдання з визначення показників людського розвитку	Формувати інформаційне забезпечення оцінювання людського розвитку	Контролювати динаміку людського розвитку регіонів

1	2	3	4	5	6
Тема 19. Людський капітал як реалізований трудовий потенціал					
Здатність до управління розвитком людського капіталу	Сутність людського капіталу	Складові людського капіталу	Оцінювати рівень розвитку людського капіталу	Формувати комунікації в процесі розвитку людського капіталу	Розробляти плани розвитку людського капіталу
Тема 20. Основи управління персоналом					
Здатність виявляти напрями підвищення ефективності управління персоналом	Концепція та техніка управління персоналом	Функції, принципи та методи управління персоналом на підприємстві	Здійснювати аналіз і контролінг витрат на персонал	Формувати та розвивати комунікації в управлінні персоналом	Контролювати якість функціонування системи управління персоналом
Тема 21. Якість робочої сили					
Здатність виявляти резерви підвищення якості робочої сили	Сутність понять "робоча сила", "якість робочої сили"	Напрями підвищення якості робочої сили	Визначати показники якості робочої сили	Формувати інформаційне забезпечення оцінювання якості життя	Обирати оптимальний склад показників оцінки якості життя
Тема 22. Види, джерела та структура доходів населення					
Здатність оцінювати перспективи та джерела зростання доходів населення	Сутність та структура доходів населення	Структура доходів найманого працівника	Розв'язувати завдання на аналіз структури доходів населення	Формувати інформаційне забезпечення оцінювання доходів населення	Приймати рішення щодо оптимізації структури доходів працівника
Тема 23. Диференціація доходів населення					
Здатність оцінювати вплив диференціації доходів на економічний розвиток держави	Сутність диференціації доходів населення	Чинники диференціації доходів населення	Визначати рівень диференціації доходів населення за кривою Лоренца	Формувати інформаційне забезпечення оцінки диференціації доходів населення	Контролювати вплив диференціації доходів на економічний розвиток держави

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	9
4. Структура навчальної дисципліни.....	19
5. Теми та плани семінарських занять.....	21
6. Теми практичних занять	24
6.1. Приклади типових практичних завдань	26
7. Самостійна робота студентів	28
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	33
8. Індивідуально-консультативна робота	41
9. Методи навчання	42
10. Методи контролю	44
11. Розподіл балів, які отримують студенти	55
12. Рекомендована література.....	70
12.1. Основна	70
12.2. Додаткова	70
12.3. Інформаційні ресурси.....	71
12.4. Методичне забезпечення	71
Додатки.....	72

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
051 "Економіка"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Мішина** Світлана Володимирівна
Семенченко Аліна Володимирівна

Відповідальний за видання *Г. В. Назарова*

Редактор *Н. І. Ганцевич*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2018 р. Поз. № 182 ЕВ. Обсяг 78 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*